

บทที่ 2

รัฐศาสตร์ในบริบทแห่งมหาวิทยาลัย

1. แนวคิด

- 1.1 รัฐศาสตร์แม้จะมีเนื้อหาสาระเฉพาะของตนเอง แต่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับคนซึ่งย่อมโยงเกี่ยวถึงศาสตร์หลายสาขา
- 1.2 ความเกี่ยวพันมีกับทุกหมวดวิชา คือ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ หมวดวิชาสังคมศาสตร์ หรือหมวดวิชามนุษยศาสตร์ย่อมช่วยให้เข้าใจเรื่องราวทางด้านการเมืองการปกครองได้ดี

2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่ออ่านจบแล้ว นักศึกษาจะสามารถ

- 2.1 อธิบายหลักสูตรรัฐศาสตร์ในการเรียนการสอนที่เน้นเสรีศึกษา(liberal education) ได้
- 2.2 บอกความสัมพันธ์และศัพท์ที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐศาสตร์กับศาสตร์แขนงอื่น ๆ ซึ่งมีในทุกหมวดวิชาได้

บทที่ 2

รัฐศาสตร์ในบริบทแห่งมหาวิทยาลัย

1. โลกแห่งความหลากหลายเชิงวิชาการ

วงวิทยาการร่วมสมัยส่งเสริมการเรียนรู้แบบทางเชิง “สหวิทยาการ” (interdisciplinary approach) ซึ่งมีความสำคัญกับการเกี่ยวข้องกันระหว่างวิชาสาขาต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งเรียกว่า “พหุวิทยาการ” (multi-disciplinary)

แนวพินิจเชิงสหวิทยาการเป็นการเปิดโลกทัศน์เชิงวิชาการ (academic world view) ให้กว้างขวางไม่จำกัดอยู่ในแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งโดยผสมผสานหล่อหลอมแง่มุมหรือแนวคิดของศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รัฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับสาขาอื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมวิทยา นิติศาสตร์ ปรัชญา

การเรียนรู้เข้าใจวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาเฉพาะของตนเป็นเรื่องจำเป็นมากเพื่อให้เกิดความลึกซึ้งในศาสตร์จนถึงขั้นที่สามารถนำมาผสมผสานเข้าด้วยกันด้วย เมื่อพิจารณารัฐศาสตร์ในแนวพินิจเชิงสหวิทยาการ ย่อมหมายถึง การมองความเกี่ยวพันระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ ว่าพึ่งพิงอิงอาศัยกันทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระ และระเบียบวิธีการศึกษามากน้อยเพียงใดและสามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหรือใช้ในการทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้

ตัวอย่างแห่งแนวพินิจ เชิงสหวิทยาการ คือ การพยายามอธิบายว่า ทำไม ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ซึ่งแสดงตนเป็นเผด็จการเต็มรูปแบบ จึงได้รับการยอมรับจากคนเยอรมันให้เป็นผู้นำ (Führer—ฟูห์เรอร์) ในช่วงก่อนมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 คำอธิบายเชิง “การเมือง” ว่ามี “power” เฉย ๆ ไม่พอ ต้องมีการให้เหตุผลด้าน 1) จิตวิทยาการเมือง 2) เศรษฐศาสตร์การเมือง 3) สังคมวิทยาการเมือง 4) ประวัติศาสตร์ 5) และอื่น ๆ เข้าไปด้วย

2. หลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา (academic curriculum)

การเรียนในระดับปริญญาตรี (Bachelor of Arts) ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา มักจัดเป็นแบบศิลปศาสตรบัณฑิต หรือวิทยาศาสตร์บัณฑิตอย่างกว้าง ๆ ทั้งนี้ เพราะสาเหตุอย่างน้อย 2 ประการ

สาเหตุประการที่หนึ่ง สืบเนื่องมาจากปรัชญาการศึกษาว่า “เสรีศึกษา” (liberal education) เป็นของจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี กล่าวคือ นิสิตนักศึกษาจะต้องได้รับการฝึกฝนโดยสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดสติปัญญาและรู้จักการคิดอย่างมีเหตุผล (rational thinking) รู้จักการใช้ตรรกะ (logic)

ปกติในยุโรปและสหรัฐอเมริกาไม่ถือว่าปริญญาตรีเป็นปริญญาเพื่อการทำงานหรือวิชาวิชาชีพ (professional degree) แต่เป็นการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อตระหนักใน重要性 ของอารยธรรม คือ ความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ของมนุษยชาติ

การระบุว่าจบปริญญาตรีสาขาใดใช้เกณฑ์ว่าเรียนกลุ่มวิชาใดเป็นวิชาเอก (major field) หรือเป็นกลุ่มวิชาเข้มข้น หรือกลุ่มวิชาเน้นหนัก

ข. สาเหตุประการที่สอง วิทยาการต่าง ๆ มีความเกี่ยวพันกันมาก ดังนั้น ก่อนจะศึกษาลึกลงไปอย่างเฉพาะเจาะจง สาขาวิชาใด (ซึ่งปกติเป็นช่วงเรียนปีที่ 3 และปีที่ 4 หรือแม้กระทั่งระดับปริญญาโท) สมควรต้องทราบขอบข่ายแห่งเนื้อหาและปรัชญาของศาสตร์อื่น ๆ เสียก่อนด้วย

ในหลักสูตรของสหรัฐอเมริกา มักประกาศปริญญาตรีเป็นปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (B.A.) หรือวิทยาศาสตร์บัณฑิต (B.S.) และวงเล็บด้วยสาขาวิชาเอกและมีการกำหนดให้เรียนวิชาพื้นฐาน ซึ่งมีหลายวิชาด้วยกัน เช่น ภาษา ปรัชญา สถิติ ปรัชญา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

อนึ่ง มีปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “hidden curriculum” คือ หลักสูตรที่มองไม่เห็นชัด (ซ่อนแฝง) คือการเรียนรู้ที่มีขึ้นอยู่กับครูและหนังสือเท่านั้นแม้ว่าจะมีสภาพที่น่าจะดีเลิศคือ “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว และครูดี มีความรู้ดีและถูกต้อง” แต่การศึกษาและการเป็นผู้มีการศึกษา ต้องอาศัยบริบท คือสภาวะรอบด้านช่วยเกื้อกูลส่งเสริมด้วย เช่น วิธีการเรียนรู้พึงให้เห็นภาพและมีการถ่ายทอดให้เกิดจินตนาการ มีการใช้ “visual” ให้เห็นปรากฏทางสายตาและ ได้ยินทางหู (เช่นวาทะของบุคคลสำคัญ) นอกจากนี้บรรยากาศแห่งการเรียนรู้สู่ปัญญา ในสถาบันอุดมศึกษาย่อมเพิ่มพูนขึ้นจากภูมิทัศน์ของสถานศึกษา และความหลากหลายของพื้นเพและแม้กระทั่งชาติพันธุ์ของผู้ร่วมชั้นเรียน ทั้งนี้ย่อมมีคุณค่ายิ่งขึ้นเมื่อในกรณีที่เรียนรัฐศาสตร์หากมีนักศึกษามาจากภาคต่าง ๆ หรือประเทศต่าง ๆ ร่วมเรียนด้วย

3. รัฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์

วิทยาการ (discipline) สองสาขานี้มีความเกี่ยวพันกันมากในประเด็นต่าง ๆ โดย

เริ่มจากการที่ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า “ประวัติศาสตร์” คือการเมืองในอดีตและ “การเมือง” คือประวัติศาสตร์ปัจจุบัน อันแสดงให้เห็นถึงเนื้อหาสาระที่ใกล้เคียงคาบเกี่ยว (overlapping) กันของประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์มีขอบเขตที่กว้างขวางอย่างมหาศาล ทั้งนี้โดยศึกษาความเป็นไปทั้งหมดไม่ว่าเป็นระดับใด

(G.A. Jacobsen and M.H. Lipman. **Political Science**. Barnes and Nobel, 1969, p.3.)

เนื้อหาสาระของประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เมื่อกล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ คือ การเมืองในอดีต” เป็นการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์เชิงการเมืองอันมีผลกระทบต่อเหตุการณ์ด้านต่าง ๆ ตัวอย่าง คือ เมื่อพม่ารุกรานประเทศไทย (อันเป็นกิจกรรมทางการเมืองและเชิงการทหาร) ได้ทำลายแนววัฒนาอารามของกรุงศรีอยุธยาเสียมาก

กิจกรรมทางการเมืองนั้นมีผลต่อการศาสนาและเกี่ยวกับเรื่องทางสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งความเชื่อและวิถีชีวิต (way of life) ของคนไทยด้วย

3.1 “การเมือง คือ ประวัติศาสตร์ปัจจุบัน” หมายถึง การที่เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นหรือเมื่อเกิดขึ้นแล้วแต่ได้รับอิทธิพลไม่โดยตรงก็โดยอ้อมจากการเมือง

1) ตัวอย่าง คือ ในวันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ไม่มีเนื้อสัตว์ขายเพราะมีคำสั่งจากกระทรวงมหาดไทย ไม่ให้ฆ่าสัตว์ในวันนั้นและไม่ให้มีการอนุญาตออกอาชญาบัตรฆ่าสัตว์เกินโควตาปกติก่อนหน้านี้

ทั้งนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า การเมือง(ณ ที่นี้หมายถึง การปกครองหรือการบริหารราชการแผ่นดิน) มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งนักประวัติศาสตร์ย่อมบันทึกไว้

2) เวลา 24.00 น. ก่อนวันเลือกตั้งจนกระทั่งสิ้นสุดวันเลือกตั้งไม่ให้มีการจำหน่ายสุราหรือของมีเมาต่าง ๆ

3) การที่พลเมืองไทยหรือคนจากที่อื่นก็ตามต้องกลับเข้าบ้านภายในระยะเวลาที่กำหนด (curfew—เคอร์ฟิว) เช่น ในช่วงต้นของปี พ.ศ.2547 ในบางจังหวัด คือ ปัตตานี นราธิวาส และยะลา อยู่ภายใต้กฎอัยการศึก (martial law)

3.2 วิชาประวัติศาสตร์และการเมืองเกี่ยวข้องกันมากดังคำกล่าวที่ว่า “ประวัติศาสตร์ที่ขาดรัฐศาสตร์ย่อมไร้ผล รัฐศาสตร์ที่ปราศจากประวัติศาสตร์ย่อมไร้ราก” คำกล่าวของ (เอ.อาร์.ซีลีย์ นักประวัติศาสตร์อังกฤษ)

(cf. Leslie Lipson. **The Great Issues of Politics**. 7th ed., Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1985, p.16)

3.3 สารที่คาบเกี่ยวระหว่างรัฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นไปในทางการเมือง เช่น 1) ในการสืบต่อราชบัลลังก์ 2) การได้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหรือประธานาธิบดี 3) การสงคราม 4) การเจรจาสันติภาพ เป็นต้น

3.4 นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อ ลอร์ด แอคตัน (Lord Acton) ได้เคยกล่าวเชิงอุปมาอุปไมยไว้ว่า รัฐศาสตร์เปรียบเสมือนกับสายเส้นทอง (strands of gold) ที่ยังหลงเหลืออยู่ในแม่น้ำแห่งประวัติศาสตร์

(Peter B.Harris. **Foundations of Political Science**. London: Hutchinson, 1976, p.30.)

หมายความว่า ข้อมูลทางประวัติศาสตร์หรือแม้กระทั่งจากตำนาน เช่น เรื่องสงครามโทรจัน (Trojan war) ซึ่งเกี่ยวกับการแย่งชิง Helen of Troy ผู้ได้ชื่อว่าสุดโสกา และมีการสร้างวีรกรรม ของนักรบบันลือนาม เช่น Hector, Achilles—แอค-คิล-ลีส และผู้อื่น จากวรรณกรรมของ Homer แห่งกรีกยุคโบราณ เรื่อง อิลเลียด (Iliad) เป็นต้น มีมาก แต่ถ้าร่อนออกมาแล้วหรือพิจารณาเฉพาะบางเรื่องจะพบ “บทเรียน” หรือกฎเกณฑ์บางอย่างจากเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา

3.5 วิชารัฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ย่อมพึ่งพิงอิงอาศัยข้อมูลซึ่งกันและกัน ตำรารัฐศาสตร์มักมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต เช่น

ก. ประวัติศาสตร์ สมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น การเดินทางมาของชาวโปรตุเกส ผู้ประสงค์จะเผยแผ่คริสต์ศาสนาสู่คนไทย รวมทั้งยุคอื่น เช่น การนำยางพารามาสู่ประเทศไทย

ตัวอย่าง คือ ผลงานของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **ประวัติศาสตร์การเมืองไทย 2475-2500 Political History of Thailand 1932-1957**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2544.

ข. ประวัติศาสตร์แห่งการปฏิวัติอเมริกัน ปี ค.ศ. 1776 ซึ่งมีฝ่ายฝรั่งเศสเข้ามาช่วยบรรดาผู้กู้ชาตินำโดย ยอร์จ วอชิงตัน

ค. เหตุการณ์ในอดีตเกี่ยวกับการปฏิวัติรัสเซีย (Russian Revolution, 1917) ซึ่งเป็นการปฏิวัติโดยเลนิน ล้มล้างระบบกษัตริย์ซาร์ และนายกรัฐมนตรีคนสุดท้ายแห่งยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ชื่อเคอเรนสกี Kerensky ได้หนีมาตั้งรกรากอยู่ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งผู้เขียน (จิรัช วิระย) มีโอกาสได้รับประทานอาหารเย็นร่วมกับท่าน ณ บ้านนักวิชาการแห่ง

มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) เมือง Palo Alto รัฐแคลิฟอร์เนีย ปี ค.ศ.1965 ซึ่งปรากฏว่าท่านไม่รู้จัก **Thailand** แต่รู้จัก **Siam** ทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนชื่อเป็น **Thailand** เกิดขึ้นปี พ.ศ. 2482 ช่วงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ง. เหตุการณ์ระหว่างที่เดียน เบียน ฟู (Dienbienfu) ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2497 ที่เวียดนามภายใต้การนำของโฮ จิมีนห์ (Ho Chi Minh)

จ. กรณีนพม่า (Myanmar) ซึ่งเรียกตัวเองว่า **เบมียนมา** เคยสู้รบกับอังกฤษถึง 3 ครั้ง ในช่วงศตวรรษที่ 19 คือ 1824-26, 1852 และ 1885 ซึ่งผลสุดท้ายทำให้พม่าตกเป็น อาณานิคมของอังกฤษภายใต้ปกครองซึ่งอังกฤษเป็นใหญ่เป็นผู้ปกครอง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1937 อันเป็นผลพลอยได้จากการต่อสู้ของอินเดีย ภายใต้การนำของ มหาตมะ คานธี ยาวหลาย เนห์รู และขบวนการสภาแห่งชาติของอินเดีย **Indian National Congress** ทำให้อังกฤษทยอยมอบอำนาจให้อินเดียและพม่าได้รับสิทธิปกครองตนเอง (**self-governing**) แต่อยู่ในความคุ้มครองของอังกฤษ เรียกว่า **British Protectorate** อนึ่ง มีคำกล่าวว่า “การเมืองในปัจจุบันเป็นเหตุการณ์ที่กำลังกลายเป็นประวัติศาสตร์” ทั้งนี้ เพราะเมื่อเหตุการณ์ผ่านไปก็เป็นเรื่องประวัติศาสตร์

3.6 ตัวอย่างเช่น

ก. การลอบฆาตกรรม ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) แห่งสหรัฐอเมริกา (เรื่องการเมือง) เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ.1963 (พ.ศ.2506) ซึ่งบัดนี้ได้กลายเป็นประวัติศาสตร์ซึ่งดูว่ายาวนานมากไปแล้ว

(Theodore Sorensen. **Kennedy**. Harper and Row, 1965.)

ข. การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนจีน เมื่อ 1 กรกฎาคม 2518 ในสมัยที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็น นายกรัฐมนตรีโดยมี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ และประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ (ผู้มีชื่อรู้จักกัน กว้างขวางว่า **โค้ว ตงหมง**) และอีกหลายคนเป็นผู้ติดต่อเจรจาล่วงหน้า

การสถาปนาครั้งแรกในขณะนั้นเป็นเรื่องการเมืองปัจจุบัน แต่เมื่อเหตุการณ์ผ่านไปก็ ย่อมกลายเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ รวมทั้งการได้รับเชิญกลับไปร่วมฉลองครบรอบ 10 ปีแห่ง ความสัมพันธ์เมื่อ 1 กรกฎาคม 2528 ด้วย

ค. กรณีการเจรจาระดับสุดยอดระหว่างผู้นำสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียต คือ **รอนัลด์ เรแกน** กับ **กอร์บาเชฟ** ณ ประเทศไอซ์แลนด์เมื่อเดือนตุลาคม 2529 เพื่อตกลง หลายเรื่องรวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับอาวุธประเภท “สงครามระหว่างดวงดาว” (**Star Wars**)

หมายถึง อาวุธล้ำสมัยสำหรับทำสงครามในอวกาศประเภทต่าง ๆ รวมทั้งระบบอาวุธที่เรียกว่า **Strategic Defense Initiative (SDI)** และอาวุธอื่น ๆ เพื่อการ “ป้องปราม” (**deterrence**) คือ ทั้งป้องกันและปราบปราม

(ดูรายงานการประชุมทางวิชาการเรื่อง “Summit Diplomacy: Reagan and Gorbachev” จัดโดยสำนักงานโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย (ยูดีซี **UDC—University Development Commission**) ณ ศูนย์สารสนเทศ ทบวงมหาวิทยาลัย ในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2529 โดยเฉพาะเอกสารประกอบการบรรยายของ Edward Schapsmier แห่ง Illinois State University.)

ง. ในวันที่ 6 มีนาคม 1994 อังกฤษกับฝรั่งเศสเปิดอุโมงค์ใต้น้ำข้ามช่องแคบ (**Channel Tunnel**) ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเชื่อมโยงอีกหลาย ๆ ด้าน
อนึ่งในวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ.1997 พรรคกรรมกร (**Labour Party**) ของอังกฤษภายใต้การนำของ **Tony Blair** ซึ่งอายุขณะนั้นคือ 43 ปี ได้เข้าดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอังกฤษซึ่งหนุ่มที่สุดนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1812 Tony เป็นนายกรัฐมนตรีจนกระทั่งกลางปี พ.ศ. 2550

จ. การตกลงกันในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547 ที่จะสร้างอนุสรณ์สถาน อันเป็นที่ระลึกถึง (**memorial**) ให้แก่ผู้เคราะห์ร้ายที่เป็นเหยื่อเครื่องบินโดยสารโดยผู้ก่อการร้าย อัลเกดะ บงการโดย **Bin Laden** ชนอาคาร **World Trade Center** ในมหานครนิวยอร์ก เหตุการณ์โศกนาฏกรรมนั้น เรียกว่า **Nine One One** คือ 911 ซึ่ง 9 หมายถึง เดือนกันยายน และ 11 หมายถึง วันที่ ทั้งนี้เพราะเกิดขึ้นในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001

(อนึ่ง **เจริญ วรณะสิน** ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับคำทำนายของ **นอสตราดามุส (Nostradamus, 1509-66)** นักพยากรณ์ หรือโหราจารย์ชาวฝรั่งเศสแห่งศตวรรษที่ 16 คือ เกินกว่า 400 ปีเศษมาแล้วว่ามีการทำลายอาคารสูงระฟ้าแฝดในเมืองใหม่ (คงจะหมายถึง **ยอร์คใหม่** คือ **New York**)

3.7 วิธีการศึกษาหรือแนวพินิจนอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ใน 1) เชิงสาระแล้วยังมีการนำ 2) วิธีการหรือแนวพินิจเชิงประวัติศาสตร์ (**historical approach**) มาใช้ในการวิเคราะห์เรื่องราวทางการเมืองอีกด้วย

ก. วิธีการศึกษารัฐศาสตร์ในเชิงประวัติศาสตร์ คือ การศึกษาเรื่องราวในอดีตในด้านต่าง ๆ เช่น 1) การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่างประเทศในยุคสมัยต่าง ๆ กัน เพื่อที่จะตีความหมาย 2) วิเคราะห์ และ 3) คาดการณ์ว่าสภาวะทางการเมืองการปกครองใน

อนาคตจะเป็นอย่างไร

ข. ตัวอย่างของวิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ การพยากรณ์หรือคาดการณ์ว่า รัฐบาลไทยจะดำเนินนโยบายต่างประเทศในรูปแบบใด หากมีวิกฤตการณ์เกิดขึ้น ทั้งนี้โดยการมองกลับไปในอดีตว่า รัฐบาลเคยปฏิบัติเช่นใดเมื่อมีเหตุการณ์คล้าย ๆ กันเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น

ค. การคาดคะเนว่าสหรัฐอเมริกาจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างไร หลังจากที่ได้ค้นดีเป็นมิตรกับสาธารณรัฐประชาชนจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่แล้ว ทั้งนี้โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในอดีตหลายสิบปีมาแล้ว

ง. จากการที่จีนสามารถแก้ไขปัญหาย่อ่งกง ซึ่งครบสัญญาเช่า 99 ปีกับอังกฤษ ในปี ค.ศ.1997 (พ.ศ.2540) ได้แล้ว

จ. การพยายามรวมเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ (unification) ซึ่งแยกออกจากกันมาประมาณเกือบ 50 ปีแล้ว หลังมหาสงครามโลกครั้งที่สอง จะเป็นอย่างไรต่อไป จะต้องพิจารณาทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และเชิงการเมือง

3.8 ตัวอย่างกรณีเกาหลี : ประวัติศาสตร์และจิตวิทยาสังคมในเรื่องอุปนิสัย : “han” การคาดคะเนเหตุการณ์ทางการเมืองโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์จะต้องมีการอ้างประสบการณ์เดิมหรือเหตุการณ์เดิมที่ได้เคยเกิดมาแล้ว และที่เชื่อว่าน่าจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน หรือคล้าย ๆ กันก็คือ ลักษณะทางจิตวิทยาสังคม คือ อุปนิสัยประจำชาติ (national character)

ก. นักรัฐศาสตร์จึงศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ (รวมทั้งเรื่องราวทางสังคมวิทยา-มนุษยวิทยาคือชนบทธรรมเนียม และอุปนิสัยของคนในชาตินั้น ๆ ตามแนว “สหวิทยาการ”) เพื่อประเมินนานาปัจจัยหรือพิจารณานานาตัวแปร (Variables) อันนำไปสู่การคาดการณ์ที่มีพื้นฐานทางวิชาการมากพอควรว่าประเทศเหล่านั้นจะตอบสนองด้วย 1) การใช้นโยบายอะไร และ 2) จะดำเนินการ อย่างไรทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศอย่างไร

ข. ตัวอย่าง ได้แก่ การคาดการณ์ว่าเกาหลีใต้กับเกาหลีเหนือจะมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันได้ หรือไม่ในระยะเวลา 3-4 ปีข้างหน้า ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึง 1) ประวัติศาสตร์ที่คนเกาหลียังรำลึกได้ถึงเหตุการณ์ของสงครามระเบิดเกาหลีเหนือภายใต้อิทธิพลของจีนและสหภาพโซเวียตและเกาหลีใต้ช่วง 4-5 ปี หลังการสิ้นสุดของมหาสงครามโลกครั้งที่สอง (2488) กับเกาหลีใต้ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและคนเกาหลีมี 2) ลักษณะประจำชาติอันแตกต่างจากคนไทยซึ่งลึ้มและให้อภัยได้ง่าย กล่าวคือ คนเกาหลีมัก

ฝังใจกับอดีต และ “คับแค้น” หรือ “แค้นใจ” อยู่เป็นประจำ ลักษณะดังกล่าวเรียกเป็นภาษาเกาหลีแต่เขียนเป็นภาษาอังกฤษว่า “ฮัน” (“han”)

การอธิบายเหตุการณ์และคาดการณ์ล่วงหน้าโดยพิจารณาเชิงอุปนิสัยประจำชาตินี้ เกี่ยวโยงถึงเรื่องทางสังคมจิตวิทยาหรือจิตวิทยาสังคม ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ค. การเปรียบเทียบผู้นำสำคัญอเมริกัน เรื่องของการเมืองเกี่ยวกับทั้งผู้นำและประชาชนทั่วไป และบทบาทของผู้นำหรือมุขบุรุษมีความสำคัญยิ่งดังที่นักประวัติศาสตร์ชาวสกอตผู้เรืองนาม คือ ธอมัส คาร์ไลล์ (Thomas Carlyle, 1795-1881) กล่าวไว้ว่า “ประวัติศาสตร์โลกนั้นไซ้ไร หาใช่อื่นไกล ได้แก่ ชีวิตประวัติของบุรุษผู้ยิ่งใหญ่”

(Thomas Carlyle. *On Heroes, Hero-Worship, and the Heroic in History*. Cf. Robert Stewart, comp. *The Penguin Dictionary of Political Quotations*. Middlesex: Penguin, 1984, p.29.) สมมติฐานแห่งข้อความดังกล่าว คือ บุรุษหรือสตรีผู้มีความสามารถพิเศษ (อาจเรียกว่ามีคุณสมบัติแห่งความเป็นทรัพยากรของระดับ ซูเปอร์มนุษย์

ง. นักประวัติศาสตร์มีบทบาทในการกำหนดว่ากษัตริย์องค์ใด หรือผู้นำคนใดสมควรได้รับการขนานนามว่า “ผู้ยิ่งใหญ่” หรือ “มหาราช” (The Great)

1) นักประวัติศาสตร์ได้ศึกษาข้อมูลต่างๆ เพื่อจัดอันดับ (ranking) ประธานาธิบดีว่าใครจะเป็น 1) ระดับยิ่งใหญ่ (Great) 2) ระดับใกล้เคียงยิ่งใหญ่หรือระดับเกือบจะยิ่งใหญ่ (near great) และ 3) ระดับธรรมดา (average) ตามความเห็นของนักประวัติศาสตร์ซึ่งหัวหน้าผู้วิจัย คือ อาร์เธอร์ เอ็ม ชเลสซิงเกอร์เท่าที่มีสำรวจมาแล้วในปี ค.ศ.1948 ยกย่องผู้นำอเมริกัน 4 ในระดับ “ประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่” (เรียกว่า **Great**) ได้แก่ 1) अबراهيم लिंकॉलन 2) यॉर्ज वॉशिंगटन 3) फ्रेंक्लिन ดี रॉसवेल्ट (ออกเสียงโรส เพราะพื้นเดิมมาจากภาษาดัชต์ Roosevelt) และ 4) थॉมัส เจฟเฟอร์สัน

2) ในการประมวลความคิดเห็นของนักประวัติศาสตร์อีก 6 ครั้งต่อมาก็ยังยกย่องให้ अबراهيم लिंकॉलन เป็นอันดับที่ 1 ของบรรดาประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่ทั้ง 4 คน โดยให้ यॉर्ज वॉशिंगटन เป็นอันดับสอง ต่อมาในปี พ.ศ.2526 ได้มีสำรวจใหม่และมีการจัดอันดับใหม่โดยส่งแบบสอบถาม ไปยังนักวิชาการ 846 คน สำหรับผู้ที่อยู่ในระดับใกล้เคียงยิ่งใหญ่ (near great) ได้แก่ 1) ทีโอดอร์ หรือ Teddy Roosevelt 2) วูดโรว์ วิลสัน 3) แอนดรูส์ แจคสัน 4) แฮร์รี เอส ทรูแมน (Time, December 19, 1983, p.35.) ผลจากการสำรวจครั้งสุดท้ายนี้ได้แก่ 1) อันดับ 1 คือ लिंकॉलन 2) อันดับ 2 คือ फ्रेंक्लिन ดี रॉसवेल्ट 3) อันดับ 3 คือ यॉर्ज वॉशिंगटन และ 4) อันดับ 4 คือ थॉมัส เจฟเฟอร์สัน

3) ภายหลังการอสังกรรมของรอนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ในวันที่ 5 มิถุนายน 2547 มีการประเมินผลงานของประชาชนที่ผู้มีความสามารถพิเศษในการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจเรื่องนโยบายและอื่นๆ ได้ง่าย ๆ จนกระทั่งได้ฉายาว่าเป็น “**The great communicator**” ว่าหากจัดอันดับประธานาธิบดีคนนี้ก็ควรจะอยู่ในระดับอย่างน้อยคือเกินระดับกลาง

3.9 การเปรียบเทียบลำดับความยิ่งใหญ่ของผู้นำประเทศอื่น : การมองส่วนลึกเชิงกาลเวลา

ก. ความรู้ทางประวัติศาสตร์ส่งเสริมให้คนรู้จักการมองในส่วนลึกเชิงกาลเวลา คือควรใช้เวลานาน ๆ บางประเทศเหมาะกับการจัดลำดับผู้นำในระบอบประชาธิปไตย เมื่อมีประวัติศาสตร์ค่อนข้างยาวนานในการปกครองระบอบนั้น ตัวอย่าง ได้แก่ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

ข. ผู้นำในเอเชียมีหลายคนที่อยู่ในตำแหน่งยาวนาน เช่น ลีควานยิว (Lee Kuan Yew) ผู้นำพรรคกิจประชา (**People's Action Party**) ผู้สถาปนาสิงคโปร์ให้เป็นเอกราชในวันที่ 9 สิงหาคม 1965 ได้ครองตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์เกือบ 30 ปี และแม้มอบหมายให้ **Goh Chok Tong** ให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 26 พฤศจิกายน 1990 จนถึง 11 สิงหาคม 2004 ซึ่งผู้สืบทอดเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 3 คือ บุตรลีควานยิว ชื่อ ลีเซียน ลุง (**Lee Hsien Loog**)

ซุฮาร์โตแห่งอินโดนีเซียอยู่ในตำแหน่งประมาณ 30 ปี และมหาธีร์ (**Mahathir**) แห่งมาเลเซียก็อยู่ในตำแหน่งประมาณ 20 ปี

3.10 อินเดีย บางประเทศพอจะเปรียบเทียบได้ แต่ควรมีระยะเวลาให้นานอีกระยะหนึ่งเพื่อมีรายกรณี ให้มากขึ้น

ก. ตัวอย่าง ได้แก่ อินเดียประเทศนี้ได้รับเอกราชมาด้วยการต่อสู้แบบอวิหิงสา คือ แบบไม่ใช้กำลังรุนแรงโดยมหาตมะ คานธี เป็นผู้นำคนสำคัญที่สุด แต่คานธีมีลักษณะเป็นนักบุญ คือ ไม่สนใจตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ หลังจากอินเดียได้รับเอกราช (**Swaraj**) ในวันที่ 15 สิงหาคม 2490 แล้ว

ข. ผู้ที่เป็นนายกรัฐมนตรีของอินเดียระยะต้นเป็นผู้อยู่ในตระกูลเดียวกันคือ ตระกูลเนห์รู นายกรัฐมนตรี 1) คนแรก คือ ยะวาลาล เนห์รู ผู้มีบทบาทสำคัญในขบวนการแห่งโลกที่สามของบรรดาประเทศที่อ้างว่าไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (**world movement of non-aligned nations**) เนห์รู เสียชีวิต 27 พฤษภาคม ค.ศ. 1964 2) คนที่สอง ชื่อ บาล บาฮาตุร์

ศาสตร (Shastri) ซึ่งดำรงตำแหน่งสั้นมาก **3) คนที่สาม** คือ อินทรา คานธี บุตรสาวเนห์รู และนามสกุล **คานธี** เป็นของสามี **ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับทางญาติกับมหาตมะ คานธี** อยู่ในตำแหน่ง ตั้งแต่ 19 มกราคม 1966 **4) คนที่สี่** คือ มอราจี เทศย์ (Desai) ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีช่วงสั้น **5) คนที่ห้า** คือ อินทรา คานธี อีก (เป็นซ้ำ) ต่อมาถูกลอบฆาตกรรม 31 ตุลาคม 2527 **6) คนที่หก** คือ ราชีฟ คานธี บุตรชายอินทรา คานธี ผู้ถูกประทุษร้ายถึงแก่ชีวิต **22 พฤษภาคม 1991**

ในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ.2547 พรรคคองเกรส ภายใต้การนำของบุตรสะใภ้ของ อินทรา คานธี คือ ซาวอิตาเลียนเดิม (แต่งงานกับ Rajiv Gandhi ราชีฟ คานธี) ชื่อ **Sonia โซเนีย คานธี** ได้คะแนนเสียงในอัตราส่วนที่มากจึงได้เป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาล แต่โซเนีย คานธี ไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและมอบหมายให้คนเินเดียวโดยกำเนิดเป็นนายกรัฐมนตรีแทน

3.11 การถูกลอบประทุษร้าย ผู้นำหลายคนถูกลอบทำร้าย ดังข้อมูลบางส่วนดังนี้

- 1) 1865—Apr. 14. U.S. Pres. **Abraham Lincoln**
 - 2) 1914—June 28. **Archduke Francis Ferdinand of Austria-Hungary** and his wife in Sarajevo, Bosnia, by Gavrilo Princip.
 - 3) 1916—Dec.30. **Grigori Rasputin**, powerful Russian monk.
 - 4) 1935—Sept. 8. U.S. Sen. **Huey P. Long** shot in Baton Rouge. LA.
 - 5) 1948—Jan. 30. **Mohandas K. Gandhi**, 78, shot in New Delhi, India.
- โมहन ทาส คานธี (มหาตมะ) ถูกยิงถึงแก่ชีวิตเมื่ออายุ 78 ปี ในกรุงนิวเดลี อินเดีย
- 6) 1951—July 20. King Abdullah ibn Hussein of Jordan.
 - 7) 1959—Sept. 25. Prime Minister **Solomon Bandaranaike** of Ceylon.
- นายกรัฐมนตรีของศรีลังกาถูกยิงเสียชีวิต พ.ศ.2502
- 8) 1963—Nov. 22. U.S. Pres. **John F. Kennedy** shot while riding in motorcade in Dallas, TX. (22 พฤศจิกายน 2506 ณ เมือง Dallas, รัฐเท็กซัส)
 - 9) 1968—Apr. 4. Rev. Dr. **Martin Luther King Jr.** fatally shot in Memphis, TN. ดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง ผู้นำคนผิวดำ ผู้ซึ่งนิยมการต่อสู้แบบไม่ใช้ความรุนแรง ทำนองเดียวกับมหาตมะ คานธี ถูกยิงถึงแก่ชีวิตในเมืองเมมฟิส รัฐเทนเนสซี
 - 10) 1968--June 5. Sen **Robert F. Kennedy(D, NY)** รอเบิร์ต เอฟ. เคนเนดี
 - 11) แห่งรัฐนิวยอร์กถูกยิงเสียชีวิต ณ นครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย
 - 12) 1983—Aug. 21. **Benigno Aquino Jr.** ผู้นำฝ่ายค้านของฟิลิปปินส์ ชื่อ เบนนิโนโย อาคีโน ซึ่งเป็นสามีของนางโคราซอน อาคีโน (ต่อมาได้รับเลือกตั้งเป็น

ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์) ถูกยิงตายที่สนามบินมะนิลา

13) 1984—Oct. 31. อินทิดา คานธี นายกรัฐมนตรีของอินเดียถูกยิงเสียชีวิต
โดยองครักษ์ชาวซิกข์ 2 คนในกรุงนิวเดลี

14) 1986—Feb. 28. **Olof Palme** นายกรัฐมนตรีปาล์มเมของสวีเดนถูกยิง
เสียชีวิตบนถนนในกรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน

15) 1991—May 21. ราชีพ คานธี ถูกลอบสังหารโดยการปลดชนวนระเบิด
ระหว่างการชุมนุมหาเสียงเลือกตั้งในมัทราส ประเทศอินเดีย

16) 2003—Mar. 22. Serbian Prime Min. **Zoran Djindjic**, shot dead by
snipers outside government headquarters in Belgrade.

(**The World Almanac and Book of Facts 2004**. World Almanac Books, 2003,
pp.155-156.)

4. รัฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์

1) วิชาเศรษฐศาสตร์ศึกษา 3 เรื่องใหญ่คือ 1) การผลิตสินค้าและบริการ
(**production**) 2) การแจกจ่าย (distribution) และ 3) การบริโภค (**consumption**)
เป็นเรื่องของความอยู่ดีกินดีของคนในสังคม

(1. Paul A.Samuelson. **Economics**. 10th ed., McGraw Hill, 1976. 2. George L.
Bach. **Economics**. 10th ed., Prentice-Hall, 1980.)

นักคิดบางคนกล่าวว่าเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทั้งหลายให้มี
ประสิทธิภาพ

รัฐศาสตร์เป็นวิชาว่าด้วยความอยู่ร่วมกันของคนหมู่มาก ซึ่งประเด็นหลักก็คือ
ให้ประชาชนเป็นสุขให้บ้านเมืองมีความสงบราบรื่นและให้พลเมืองได้รับความปลอดภัยและ
ความยุติธรรม ดังนั้น ความคาบเกี่ยวที่สำคัญ คือ **ความเป็นอยู่ของคน** ทั้งสองวิชามุ่งให้คน
มีชีวิตอยู่อย่างดีแต่มีความแตกต่างกันในเชิงมิติหรือแง่มุม ให้พัฒนาจากการไม่มีอะไร คือ
ฐานะยากจนสู่**ความเป็นผู้มีฐานะ(from rags to riches)**ตามสำนวนอังกฤษ แปลตามตัวคือ
จากผ้าเช็ดตัวสู่ความร่ำรวย

(Philippe Legrain. **Open World : The Truth About Globalisation**. Abacus,
2003)

นักคิดชาวอังกฤษผู้โด่งดัง คือ **มัลธัส(T.R. Malthus)** ได้ให้นิยามวิชาเศรษฐศาสตร์ว่า
g เป็น “**ศาสตร์น่าซึมเซา(dismal science)**” เพราะเกรงว่าจะดำเนินการด้านเศรษฐกิจไม่ทัน

กับความเจริญเติบโตของประชากร

(cf. Grover Starling. **Understanding American Politics**. Homewood, Ill. : Dorsey, 1982, p.11.)

2) รัฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์เคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากและในบางประเทศให้ความสำคัญกับสาขาที่เรียกรวมกันว่า “รัฐเศรษฐศาสตร์” หรือ “เศรษฐกิจการเมือง” (**Political economy**) เศรษฐศาสตร์การเมืองถือว่าโครงสร้างด้านการเมือง (ระบบและสถาบันการเมือง) มีผลต่อวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ

“รัฐเศรษฐศาสตร์” ศึกษาพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐ ศัพท์นี้เริ่มใช้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 โดยเฟื่องมากในศตวรรษที่ 19 (Harris. **op.cit.**, p.359.)

ปัจจุบันศัพท์นี้แพร่หลายในกลุ่มที่เรียกตนเองว่า “ซ้ายใหม่” (**New Left**) และขยายวงกว้างออกไปทุกที่ ตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยทางการเมือง ในการกำหนดนโยบายของรัฐ เป็นต้น

(Roger Scruton. **A Dictionary of Political Thought**. London: Mac millan, 1983, p.359.)

ทั้งสองวิชามีความเกี่ยวพันต่อกันและกันอยู่มาก โดยเฉพาะมีการศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยเศรษฐกิจที่มีต่อการเมือง และอิทธิพลขององค์ประกอบทางการเมืองที่มีต่อสถานะทางเศรษฐกิจ

3) อิทธิพลของเศรษฐกิจ : ทศนะของบิดาแห่งวิชารัฐศาสตร์ อิทธิพลของเศรษฐกิจที่มีต่อสังคมการเมืองเป็นที่ตระหนักมาแต่โบราณกาล คือ สมัยบิดาวิชารัฐศาสตร์ คือ อริสโตเติล ซึ่งกล่าวว่าเสถียรภาพของการปกครองประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจที่ดีและโดยเฉพาะการมีชนชั้นกลาง (**middle class**) เป็นจำนวนมาก

อริสโตเติลกล่าวว่า เมื่อเศรษฐกิจเอื้อต่อการมีชนชั้นกลางมาก ย่อมทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยที่เรียกว่า “มัชฌิมวิถีธิปไตย” หรือ “มัชฌิมาธิปไตย” (**Polity**) ดำเนินไปโดยราบรื่น อนึ่ง อริสโตเติลวิเคราะห์สาเหตุแห่งการปฏิวัติและอาชญากรรมโดยกล่าวไว้ว่า เกิดขึ้นจากสาเหตุทางเศรษฐกิจ คือ ความยากจน

(Aristotle. **The Politics**, Book II.)

4) ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ในเรื่องนโยบายหรือการดำเนินงานของรัฐหรือองค์การทางการเมืองมีผลสะท้อนต่อภาวะทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีอินเดีย ซึ่งยุคของอินทรา คานธี นิยมนโยบายสังคมนิยมให้รัฐมีบทบาทมากคือ เป็นเจ้าของ

และดำเนินการทางสาธารณูปโภค และแม้กระทั่งการค้าขาย อันทำให้เศรษฐกิจไม่เติบโตเท่าที่ควร ก่อให้เกิดผลอย่างที่เราเรียกว่า “การปฏิวัติแห่งการคาดหวังที่ลดถดถอยลง”

“Revolution of Falling Expectations”

(Stanley A. Kochanek. **Business and Politics in India**. Berkeley: University of California Press, 1974.)

แนวคิดของอินทรีร คานธี เอนเอียงไปในแนวทางสหภาพโซเวียต ซึ่งเน้น “เศรษฐกิจแบบสั่งการ” (**Command Economy**) คือ รัฐมีบทบาทสูง ทั้งนี้ อินทรีร คานธี ในอินเดีย รวมทั้ง ภัณฑารณายิกแห่งศรีลังกา ไม่พอใจการกระทำของอังกฤษ ซึ่งแผ่ขยายอาณานิคมทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เป็น “จักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจ” (**economic imperialism**)

5) (John Black. **A Dictionary of Economics**. Second Edition, Oxford University Press, 2002, pp.134-135.)

ในกรณีที่รัฐบาลใช้นโยบาย “ปล่อยอิสระ” หรือ “การค้าเสรี” (**laissez-faire**) หรือแบบลัทธิหายทุน เศรษฐกิจจะดำเนินไปแบบหนึ่ง ผลก็คือ เอกชนหรือฝ่ายผู้ประกอบการฝ่ายประชาชนเป็นฝ่ายผลิต และดำเนินกิจการร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรม และอื่น ๆ โดยที่รัฐบาลไม่เข้าไปควบคุมอย่างเต็มที่ (ยกเว้นในขอบเขตกว้าง ๆ ของกฎหมายและแนวปฏิบัติบางอย่าง)

6) รัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนเคยใช้นโยบายสังคมนิยม เต็มที่โดยให้รัฐดำเนินการทางเศรษฐกิจเสียเองเป็นส่วนใหญ่หรือในด้านที่สำคัญ ๆ เช่น ด้วยการเป็นเจ้าของกิจการธนาคารหรือเปิดร้านค้าเอง จีนเคยมีการเปิดร้านค้าซึ่งรัฐบาลเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง ตัวอย่างได้แก่ ร้านค้า (หรือร้านสรรพสินค้า) ที่มีชื่อว่า “ร้านมิตรภาพ” (**Friendship Store** ในภาษาอังกฤษซึ่งแปลจากยูยี่หรืออูอี้ **Yuyi** ในภาษาจีน)

7) รัฐศาสตร์เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ และอื่น ๆ เช่น ทฤษฎีของ **Karl Marx**, และ จอห์น เคนส์ (**John Maynard Keynes**) เป็นนักเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ เกิดในปี ค.ศ. 1883 มักถือกันว่าเป็นบิดาแห่งเศรษฐศาสตร์มหภาค (**Macroeconomics**) เคนส์สนับสนุนให้รัฐบาลมีบทบาทในการทำให้เกิดเสถียรภาพในเศรษฐกิจ

(John Black. **Oxford Dictionary of Economics**. Oxford University Press, 2002, p.258.)

8) **เคนส์**เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลอังกฤษช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 เป็นตัวแทนของรัฐบาลอังกฤษในการประชุมที่ **Bretton Woods** ภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้ง **IMF (International Monetary Fund)** ในปี ค.ศ.1946 และธนาคารโลก (**World Bank**) ซึ่งชื่อเดิมอย่างเป็นทางการของธนาคารโลก คือ **IBRD (International Bank for Reconstruction and Development)** ธนาคารนานาชาติว่าด้วยฟื้นฟูและการพัฒนาซึ่งเป็นหน่วยงาน (agency) ขององค์การสหประชาชาติ

ดร.ปิวย อึ้งภากรณ์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และอดีตคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยศึกษากับท่านผู้นี้ ณ **สำนักลอนดอนว่าด้วยเศรษฐศาสตร์ (London School of Economics)**

5. รัฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์ เพิ่มเติม

1) ในปี ค.ศ. 1989 มีกรรมาธิการยุโรป (**European Commission**) เสนอให้มีการจัดตั้ง**สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (Economic and Monetary Union—EMU)** เพื่อให้บรรดาเงินตราทั้งหลายระดับชาติ ถูกยกเลิกไปและแทนที่โดยเงินตราของยุโรปอย่างเดียว (**a single EU currency**) ซึ่งจัดการโดยธนาคารกลางของยุโรปในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1991 ผู้นำประเทศต่าง ๆ แห่งสหภาพยุโรป (**EU**) ประชุมกันที่นครเก่าแก่ของฮอลแลนด์ คือ **Maastricht (มาสทริคต์)** เพื่อเสนอให้มีการลงนามรับรองบทแก้ไขต่าง ๆ (amendments) ใน **สนธิสัญญาโรม (Treaty of Rome)** ทั้งนี้ บทแก้ไขต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นประตูเบิกทางให้สหภาพยุโรปเข้าสู่ความเป็น**สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (EMU)** **สนธิสัญญา Maastricht** ซึ่งมีความยาวถึง 250 หน้า มุ่งให้เข้าสู่การใช้**เงินตราอัตราเดียวกัน** (ต่อมาเรียกว่าเงิน EU) ไม่เกินวันที่ 1 มกราคม ปีค.ศ.1999

สนธิสัญญา Maastricht มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายทางสังคม (**social policy**) ภายในสหภาพยุโรป อันได้แก่เรื่องราวว่าด้วย

ในปี ค.ศ. 1993 มี 12 ประเทศที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรปได้ให้คำปฏิญญารับรอง **สนธิสัญญา Maastricht** และต่อมาในปี ค.ศ.1995 ประเทศออสเตรีย ฟินแลนด์ และสวีเดนได้เข้ามาเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปแต่มีเงื่อนไขบางประการ ในเดือนธันวาคม 2547 มีสมาชิกของสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นอีก

(Paul R. Krugman and Maurice Obstfeld. **International Economics: Theory and Policy**, Sixth Edition, Boston: Addison-Wesley, 2003, p.612.)

ในการปรับปรุงตำรารัฐศาสตร์ทั่วไปในช่วงปี ค.ศ.2010 ยุคนี้ ได้พยายามให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพราะโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านเศรษฐกิจ ตัวอย่าง คือ มีข้อแตกต่างของประเทศในเชิงเศรษฐกิจซึ่งหมายถึง การเกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น ในช่วงท้ายแห่งศตวรรษที่ 20 ปี1999 ซึ่งมีรายงานในเอกสารอ้างอิงปี 2000 ระบุว่า รายได้ต่อคนหรือรายได้ต่อหัว (per capita income) ทั้งนี้ ของสหรัฐอเมริกา น่าโด่ง คือ เกือบ 34,000 เหรียญสหรัฐ คือ ประมาณ 1,360,000 บาทต่อปี หรือประมาณ 100,000 บาทต่อเดือน และตามมาเป็นอันดับ 2 โดยญี่ปุ่นซึ่งห่างกันประมาณ 10,000 เหรียญสหรัฐ คือ ประมาณ 400,000 บาทต่อปี หรือประมาณ 36,000 บาทต่อเดือน สำหรับอันดับท้าย ๆ ได้แก่ อินเดีย คือ 1,800 เหรียญต่อปีหรือ 72,000 บาทต่อปี หรือ 6,000 บาทต่อเดือน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศส่วนใหญ่ในโลกอยู่ในระดับที่ยากจน มีศัพท์ที่ใช้เรียกประเทศที่อยู่นอกอาณาบริเวณที่เรียกกันว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา (developing countries) แต่ปรากฏว่าในความเป็นจริงเมื่อประมาณ 20 ปี (ต้น 1980-9) ก่อนสิ้นสุดศตวรรษที่ 20 ประเทศที่กำลังพัฒนาก็ยังคงสภาพเหมือนเดิม คือ ยังไม่ก้าวไปข้างหน้าเท่าใดนัก ตัวอย่าง คือ กรณีประเทศบังกลาเทศ (Bangladesh) เคยใช้ศัพท์ “กำลังพัฒนา” แต่ต่อมาใช้ศัพท์ “พัฒนาน้อยกว่า” (less-developed countries—LDCs)

(อ้างอิง Paul R. Krugman and Maurice Obstfeld, op.cit., pp.255)

ช่วงเวลา 30 ปีภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายการค้าของประเทศที่กำลังพัฒนาเน้นส่งเสริมการผลิต (manufacturing) ด้านอุตสาหกรรม โดยปกป้องไม่ให้มีการนำเข้าสินค้าที่ผลิตจากประเทศอื่น

ข้ออ้าง คือ จำเป็นที่ต้องช่วย “อุตสาหกรรมที่อยู่ในวัยทารก” (infant industry argument) นักวิชาการเรียกว่าเป็นการหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง ทั้งนี้เพราะประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายล้วนแต่มีศักยภาพ (potential)

เศรษฐกิจที่เสรี (free economies) หรือเศรษฐกิจการตลาด (market economies) ใช้นโยบาย 1) พัฒนาอุตสาหกรรม (industrialization) และ 2) การกีดกันทางการค้า (trade barriers) ซึ่งผลสำเร็จเด่นปรากฏใน 1) สหรัฐอเมริกา 2) เยอรมนี และ 3) ญี่ปุ่น

3) ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักมีเศรษฐกิจทวิภาค (economic dualism) กล่าวคือ มี 1) ภาคอุตสาหกรรมที่เน้นค่าจ้างแรงงานสูง และพึ่งทุนจำนวนมาก

(**high-wage, capital-intensive industrial sector**) และมี 2) ภาคที่เป็นการดำเนินชีวิตแบบเก่าที่ใช้ค่าแรงงานต่ำ (**low-wage traditional sector**)

(Paul R. Krugman and Maurice Obstfeld. **op.cit.**,p.272.)

4) ความเกี่ยวพันในระดับระบบเศรษฐกิจ ระบบมี 2 รูปแบบใหญ่ คือ

ก. แบบลัทธินายทุน (**capitalism**) หรือ เศรษฐกิจแบบกลไกตลาด (**market economies**)ซึ่งเน้นการประกอบการโดยเอกชนไม่ว่าจะในด้านการผลิต การจำแนกแจกจ่าย หรือการบริโภค สินค้าและบริการ

ข. แบบสังคมนิยม (**socialism**) หรือเศรษฐกิจแบบสั่งการ (**command economies**) คือ ให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐหรือรัฐบาล

ความเกี่ยวพันกับการเมืองก็คือ ในรูปแบบประชาธิปไตยอาจมีเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีหรือเศรษฐกิจแบบกลไกตลาด และบางประเทศอาจมีระบบเศรษฐกิจ แบบสังคมนิยมก็ได้

มีแนวโน้มสู่ “การสิ้นสุดแห่งอุดมการณ์” (**the end of ideology**) ซึ่งมีปรากฏทั้งในความคิดทางการเมืองทางสังคมและทางเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือ การ “ยึดมั่น ถือมั่น” ในระบบใดระบบหนึ่งหรืออุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งเริ่มคลี่คลายลง ตัวอย่างมีปรากฏภายหลังมหาสงคราม โลกครั้งที่สอง ในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนีตะวันตกและหลาย ๆ ประเทศมีระบบ “เศรษฐกิจผสม” (**mixed economy**) มากขึ้น

5) ในทางการเมืองแห่งปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา มีการกล่าวถึงทางเลือกทางการเมืองแบบที่ 3 ดังที่นักสังคมวิทยาร่วมสมัยของอังกฤษชื่อ **Anthony Giddens** ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ **The Third Way**. (Polity Press, 1998) และพิมพ์เล่มต่อมาชื่อ **The Third Way and its Critics**. (Polity Press, 2000) ซึ่งมีคำนิยมโดย Tony Blair ปรากฏในปกหน้าว่า “An important contribution to the debate”

ในจีนช่วงต่อจากการปฏิวัติของเหมาเจ๋อตง (9 กันยายน 1976) ภายใต้การนำของ เต็ง เสี่ยว ผิง ได้เปลี่ยนมายึดนโยบายที่ยืดหยุ่น ไม่ติดแน่นผูกมัดอยู่กับอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองตามแนวมาร์กซิสต์เดิม

เต็ง เสี่ยว ผิง ใช้นโยบายยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “แมวสีอะไรไม่สำคัญ ขอให้จับหนูได้ก็แล้วกัน” ซึ่ง “แมว” หมายถึง อุดมการณ์หรือระบบและ “หนู” หมายถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและอื่น ๆ

ในช่วง ค.ศ.1980-89 จีนทำการปฏิรูปทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ โดยลดการวางแผนจากศูนย์กลางและส่งเสริมให้ใช้กลไกของการตลาด คือ การค้าที่เสรีมากขึ้น

6) เศรษฐกิจและการเมืองในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เศรษฐกิจมีบทบาทสำคัญต่อนโยบายทางการเมืองและการทหารด้วย สหภาพโซเวียตได้ทุ่มเงินช่วยเหลือแอฟกานิสถานให้มีรัฐบาลที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งต่อมาเศรษฐกิจสหภาพโซเวียตเองถดถอย และมีส่วนกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ คือ 1) ให้มีถอนทหารออกจากแอฟกานิสถาน และ 2) ลดความช่วยเหลือลงอย่างมาก อนึ่ง ในช่วงที่มีรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2531 เป็นต้นมา เน้นปัจจัยทางเศรษฐกิจจนกระทั่งมีการประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” (From War Zone to Trade Zone)

6. ความสำคัญของแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์มีขึ้นแต่ในเรื่องเนื้อหาสาระ แต่ในบางครั้งก็มีการนำวิธีการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ (economic approach) ไปใช้ในการเมืองการปกครอง

1) ผู้ที่ถือว่าเศรษฐศาสตร์มีบทบาทต่อการเมืองอย่างมาก ได้แก่ คาร์ล มาร์กซ์ (1818-83) ชาวเยอรมันผู้ลี้ภัยอยู่ในอังกฤษและเป็นต้นตำรับลัทธิคอมมิวนิสต์

คาร์ล มาร์กซ์ ถือว่า “วิถีแห่งการผลิต” (mode of production) ซึ่งบางครั้งแปลกันง่าย ๆ ว่าเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อเรื่องราวของการเมือง การปกครอง วิถีชีวิตของคนในสังคม ฯลฯ

2) นักวิชาการอเมริกันชื่อ ชาร์ลส์ เอ.เบียร์ด (Charles A. Beard) เบียร์ด ได้เรียบเรียงหนังสือชื่อ “การตีความหมายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาในเชิงเศรษฐศาสตร์

(Charles A. Beard. **An Economic Interpretation of the U.S. Constitution**, Macmillan, 1913.)

ชาร์ลส์ เบียร์ด กล่าวว่ารัฐธรรมนูญอเมริกัน กล่าวว่าเนื้อหาของรัฐธรรมนูญอเมริกันสะท้อนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นคนระดับมีอันจะกิน และมีการศึกษาสูง ดังนั้น จึงไม่ได้คุ้มครองผลประโยชน์ของราษฎรทั่วไปอย่างเพียงพอ จนกระทั่งต่อมามีบทแก้ไข (amendments)

3) ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่น่าจะมีผลต่อการเมืองตามทรรศนะของ Peter Drucker

ซึ่งมี อายุเกินกว่า 90 ปี เมื่อถึงแก่กรรมช่วงประมาณปี 2548 ความเห็นของดรัคเกอร์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ มี 8 ข้อ สำคัญบางประการมีดังนี้ คือ ในปัจจุบันเศรษฐกิจด้านสินค้าและบริการได้แยกตัวออกจากเศรษฐกิจด้านการเงิน อย่างชัดเจน เพราะร้อยละ 90 ของธุรกรรมทางการเงินข้ามชาติไม่ใช่ ธุรกรรมที่เกี่ยวกับการผลิต แต่ก่อนนั้นเศรษฐกิจระหว่างประเทศเกี่ยวเนื่องและแข่งขันกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย เช่น 1) ในศตวรรษที่ 18 อังกฤษขายขนแกะให้ปอร์ตุเกส เพื่อแลกกับเหล้าองุ่นที่อังกฤษผลิตเองไม่ได้ หรือ 2) เมื่อกลางศตวรรษที่ 19 สหรัฐอเมริกาแข่งขันกับเยอรมนีในการขายสารเคมีให้ตลาด ขายให้แก่กันและกันและให้แก่ตลาดโลก เป็นต้น ปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศเป็นเรื่องของการเป็นปรปักษ์ที่ต่างฝ่ายต่างพยายามทำลายสมรรถนะในการต่อสู้แข่งขันของอีกฝ่ายหนึ่ง อนึ่งแต่เดิมมาบริษัทต่างเสาะหาผลกำไรให้สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ปัจจุบันบริษัทข้ามชาติ ต้องการหาส่วนแบ่งตลาดให้ได้สัดส่วนที่มากที่สุดและการค้าขายในตลาดโลกมักจะดูที่ผลตอบแทนของการลงทุนระยะยาว โดยดูอายุของการลงทุนและการได้รับผลตอบแทนว่าจะได้รับภายในระยะ เวลาเท่าใด (เช่น 7 ปี) เป็นสำคัญ

4) สภาพปัจจุบันตามแนวคิดของ ดรัคเกอร์ คือ การจัดการ (management) กลายเป็นปัจจัยชี้ขาดของการผลิต ไม่ใช่ปัจจัยการผลิตแบบเก่า คือ 1) ที่ดิน 2) แรงงาน และ 3) เงินทุน อีกต่อไป

(อิริพัฒน์ วิลัยทอง, ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ. **อนาคตที่โล่งประเทศไทย : แนวโน้มของโลก สังคม เศรษฐกิจ การเมือง** กับอนาคตของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา, 2546, หน้า 27-28.)

7. รัฐศาสตร์กับภูมิศาสตร์

1) มองเตสกีเออ : นักคิดฝรั่งเศส

ความเกี่ยวข้องระหว่างสภาพทางภูมิศาสตร์กับภาวะทางการเมืองเป็นที่ตระหนักกันมาเป็นเวลาประมาณ 200 ปีมาแล้ว โดยเฉพาะนักคิดฝรั่งเศสชื่อ มองเตสกีเออ (Montesquieu, 1689-1755) ผู้เป็นต้นตำรับแห่งการแบ่งอำนาจออกเป็น 3 ส่วน (คือ ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ) กล่าวว่าพื้นที่และลักษณะของดินแดนของรัฐมีผลต่อสภาวะทางการเมือง

(Huszar and Stevenson. **Political Science**, op.cit., p.4)

สภาพทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญเกี่ยวกับความมั่งคั่งอยู่ดี มั่งคั่ง (prosperity)

หรือการขาดแคลนของราษฎร ซึ่งมีผลต่อ 1) เสถียรภาพและการพัฒนาทางการเมืองและ 2) ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศด้วย

ก. ในกรณีแรก มีตัวอย่างคือ อินเดียแม้จะเป็นประเทศใหญ่มีพื้นที่เกือบ 6 เท่าของประเทศไทย แต่แห้งแล้ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ในบริเวณย่อมมีกำลังอำนาจไม่มากเท่าที่ควร

ข. ในกรณีที่สอง เกี่ยวกับความปลอดภัย โดยอาศัยสภาพภูมิศาสตร์ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาอยู่อาณาบริเวณที่เป็นเสมือนเกาะใหญ่มหึมา ดังนั้น ในยุคสมัยที่ยังไม่มีเครื่องบินและเรือรบทันสมัย สหรัฐอเมริกาสามารถหลีกเลี่ยงสงคราม คือ ไม่ถูกรุกรานจากยุโรป ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 จนทำให้สหรัฐอเมริกาสามารถพัฒนาทางเศรษฐกิจได้มาก

2) ทฤษฎีเขตแดน

รัฐศาสตร์เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ปรากฏใน “ทฤษฎีเขตแดน” (Frontier Theory) อันโด่งดังของนักประวัติศาสตร์อเมริกันชื่อ เฟรดเดอริก เทอร์เนอร์ (Frederick Turner, 1861-1932) ศาสตราจารย์เทอร์เนอร์ กล่าวว่า ความเจริญเติบโตของประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกามีรากฐานมาจากสภาพภูมิศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา คือ มีการเพื่อยขยายเขตแดน ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งไปในทิศตะวันตก คือ สู่มหาสมุทรแปซิฟิกและมลรัฐวอชิงตัน มลรัฐออเรกอน มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น

(หนังสือที่สำคัญมาก คือ **The Frontier in American History**. 1920 cf. Michael Martin and Leonard Gelber. **Dictionary of American History**. Ames, Iowa: Littlefield, Adams, 1956, p.624.)

อนึ่ง เฟรดเดอริก เทอร์เนอร์ เชื่อว่าการขยายสภาพภูมิศาสตร์ให้กว้างออกไป คือ ขยายเขตแดนได้ทำให้ 1) เศรษฐกิจขยายตัว และทำให้ 2) รู้จักการพึ่งตนเอง เข้าทำนองพุทธภาษิตประจำมหาวิทยาลัยรามคำแหง คือ อุตตาหิ อุตตโน นาโถ เพราะต้องต่อสู้กับอาณาบริเวณใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีการพัฒนา เช่น บริเวณที่มีคนอินเดียแดงอาศัยอยู่ ซึ่งย่อมมีการต่อต้านด้วยอาวุธดังปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง **River of No Return** ที่ถ่ายทำช่วงก่อนปี พ.ศ.2500 และเคยฉาย โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมไทยในกรุงเทพมหานคร ซึ่งนำแสดงโดย Robert Mitchum กับ Marilyn Monroe

การขยายเขตแดนทางภูมิศาสตร์ตามทฤษฎีดังกล่าวทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ คือ เกิดความมั่งคั่งและช่วยพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เพราะ มีการค้นพบทางพฤติกรรมศาสตร์ว่า ผู้ขาดแคลนหรือผู้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ย่อมไม่สนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะต้องเสียสละ

เวลาและรายได้ในการเข้าไปสู่กระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึง การใช้เวลาเพื่อศึกษาเรื่องราวประเด็นต่าง ๆ ทางการเมืองนอกจากนั้นการที่บุคคลจำเป็นต้องพึ่งตนเองเพื่อไปบุกเบิกในถิ่นใหม่ ๆ เช่น ต้องตั้งตนเป็นผู้คุ้มกันบ้านของตนเองและที่ดินของตนเอง ด้วยเหตุดังกล่าวบุคคลในสมัยนั้นจึงมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้สึก คือ สภาวะทางจิตวิทยาให้คนอเมริกันมี “ความเชื่อมั่นในตนเอง” (self-reliance, self-help) อันเป็นคุณสมบัติที่เอื้อเกื้อกูลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ลักษณะดังกล่าวปรากฏจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้เติบโตในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่อายุเพียง 2 ขวบ ผู้หนึ่ง คือ ฌ็อง-ฌัก กุสแซง นักคิดชาวฝรั่งเศส นักงามจักรวาลคนที่ 2 ของไทย ต่อจากอภิสรา หงสกุล ที่ถ่ายทอดผ่านดาวเทียมในคืนวันที่ 15 มิถุนายน 2531 เน้นความเป็นตัวของตัวเอง อนึ่ง พึงทราบว่าภาพยนตร์ความยาว (ภาษาอังกฤษ เรียกว่า ภาพยนตร์ตะวันตก คือ “Western”) มักแสดงให้เห็นถึงการผจญภัยของผู้บุกเบิก (pioneers) ที่มักมุ่งไปทางทิศตะวันตกของอเมริกา ตัวอย่าง คือ ภาพยนตร์ระดับแคลสสิก ชื่อ **Gunfight at the O.K. Corral**. นำแสดงโดย Burt Lancaster กับ Kirk Douglas

8. ภูมิศาสตร์การเมืองและภูมิรัฐศาสตร์

1) ภูมิศาสตร์การเมือง (Political Geography) ศึกษา 1) ทำเลที่ตั้งของเมืองหลวง(capital city) 2) แหล่งทรัพยากร 3) ดินฟ้าอากาศ 4) การมีภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ 5) สภาวะของเขตแดนของนานาประเทศในโลก สภาพภูมิศาสตร์มีบทบาทต่อประวัติศาสตร์การเมืองของรัฐ

ความสนใจเรื่องนี้ได้รับแรงดลใจจากข้อเสนอของประเทศฝรั่งเศส ชื่อ ม็องเตสกีเออ ที่ว่ามีความเกี่ยวพันระหว่างภูมิอากาศ (climate) และประเภท (types) ของการปกครอง (political regimes)

(Iain Mclean and Alistair Mcmillan, eds. **The Concise Oxford Dictionary of Politics**. Oxford University Press, 2003, p.418.)

ก. นครรัฐเอเธนส์อยู่ติดทะเล จึงทำให้สะดวกในการติดต่อทางเรือกับบ้านเมืองอื่นอีกทั้ง มีสภาพพื้นที่ด้านตะวันออกเหมาะกับการเป็นท่าเรือ จึงส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ทาง

1) การเมือง 2) การค้า และ 3) วัฒนธรรมกับบ้านเมืองแห่งบูรพาทิศมากกว่าทางตะวันตก

ข. ประเทศที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่ล้อมรอบด้วย 1) ฝนดินตลอด หรือแม้กระทั่งล้อมรอบด้วย 2) ภูเขาสูง ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาบ้านเมือง สภาวะทางภูมิศาสตร์

ดังกล่าว เรียกกันว่า “ปิดกั้นด้วยผืนดิน” (land-locked) หรือไม่มีชายฝั่ง (no Coastline) ได้แก่ 1) เนปาล 2) ลาว 3) แอฟกานิสถาน และ 4) ยูกันดา (Uganda) ในแอฟริกา เป็นต้น

2) ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics)

ก. ภูมิรัฐศาสตร์ได้รับฉายาจากนักวิชาการผู้หนึ่งว่าเป็น “บุตรทางปัญญานอกกฎหมายของวิชาภูมิศาสตร์การเมืองกับรัฐศาสตร์” ผู้ที่ริเริ่มวิชานี้ ได้แก่ นักรัฐศาสตร์ชาวสวีเดน ชื่อ รูดอล์ฟ เซลเลน (Kjellen ซึ่งออกเสียงแบบสวีดิช คือ Kj คล้ายกับ ch) และพัฒนาต่อมาโดยนักภูมิศาสตร์การเมืองชาวอังกฤษชื่อ แฮลฟอร์ด แม็คคินเดอร์ (Mackinder, 1861-1947)

(Alan Bullock and Oliver Stallybrass, ed. **The Fontana Dictionary of Modern Thought**. London: Fontana Books, 1977, p.263.)

ข. ภูมิรัฐศาสตร์ พิจารณาว่า ชาติหรือรัฐเป็นสิ่งมีชีวิตหรืออินทรีย์ที่เหนือหรือใหญ่กว่าบุคคลแต่ละคน (Supra-individual organisms) ซึ่งมีการต่อสู้อยู่ตลอดเวลาเป็นนิจนัยกาล ผู้ที่จะเป็นฝ่ายชนะจะต้องมีอำนาจในการควบคุม “อาณาบริเวณ” หรือ “พื้นที่” (space) ของโลก

(โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. ภูมิรัฐศาสตร์ : มิติใหม่. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2528.)

ตามแนวคิดเชิงภูมิรัฐศาสตร์ การพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ขึ้นอยู่กับ “กฎ” (laws) ซึ่งได้มาจากการศึกษาภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในเรื่อง 1) นโยบายต่างประเทศ และ 2) การวางแผนทางทหาร

ทฤษฎีของเฮาส์โฮเฟอร์ (Haushofer) พุดถึงแนวคิดที่เรียกว่า “ลีเบนสตรอม” (lebenstraum) หรือแปลตามตัวอักษรว่าเป็น “แกนชีวิต”

ค. มี 3 ทฤษฎีสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งได้แก่ 1) “ทฤษฎีดินแดนหัวใจ” 2) “ทฤษฎีบริเวณขอบนอก” (Rimland Theory) และ 3) ทฤษฎีอำนาจทางทะเล (Sea Power)

1) ทฤษฎีแรก (Bullock and Stallybrass, **op.cit.**, p.278.) แม็คคินเดอร์กล่าวถึง “ดินแดนหัวใจ” (heartland) ในบทความปี ค.ศ.1904 คือ 100 ปีเศษมาแล้ว โดยระบุว่า ดินแดนหัวใจ หมายถึง พื้นที่ส่วนกลางของอาณาบริเวณยุโรปกับเอเชีย (เรียกว่า Eurasian ยูเรเชีย land mass) ระหว่างเยอรมนีกับไซบีเรีย กลาง บริเวณนี้ถือว่าสำคัญมากเพราะไม่ติดทะเล ซึ่งทำให้แสนยานุภาพทางทะเลของบางประเทศไม่อาจกล้ำกรายได้

(Jack C. Plano and Roy Olton. **The International Relations Dictionary**, 3rd ed. Santa Barbara, Calif. : ABC-Clio, 1982, p.94.)

2) ทฤษฎีที่สองกล่าวว่า บริเวณรอบนอกของยุโรป ตะวันออกกลาง แอฟริกา และเอเชียใต้มีความสำคัญต่อการยู่รอดของสหรัฐอเมริกา (Plano and Olton, **op.cit.**, p.95.)

3) ทฤษฎีที่สาม ถือว่า อำนาจทางทะเลสำคัญต่อการเป็นมหาอำนาจของโลก (Loc.cit.) ผู้ที่ริเริ่มทฤษฎีนี้ได้แก่ พลเรือเอก อัลเฟรด เฮเยอร์ มานน์ (Mahan, 1840-1914)

9. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับสังคมวิทยา – มานุษยวิทยา

1) สังคมวิทยา เป็นศาสตร์ที่ครอบคลุมชีวิตทางสังคม มีขอบเขตกว้างขวางยิ่งกว่ารัฐศาสตร์ ทั้งนี้เพราะรัฐศาสตร์เน้นเฉพาะมิติทางการเมือง หรือเรื่องราวที่มีผลกระทบต่อส่วนร่วมระดับ “สาธารณะ”

สังคมวิทยาให้ความสนใจตั้งแต่ระดับย่อยที่สุด (จุลภาค) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจนถึงการจัดองค์การระดับรัฐ (มหภาค)

(บรรพต จิรโชค วีระสย. สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา. ฉบับแก้ไขปรับปรุง, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520)

2) มานุษยวิทยา ครอบคลุมกว้างขวางในการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์มิใช่เฉพาะทางด้านสังคมเท่านั้น แต่รวมทั้งสภาวะทางกายภาพซึ่งเกี่ยวข้องถึงเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการวิวัฒนาการของมนุษย์ จากสิ่งมีชีวิตในระดับง่าย ๆ มาสู่ความเป็นชีวิตที่สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังปรากฏในหนังสือของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ชื่อ ห้วงมหรณพ

3) รัฐศาสตร์กับสังคมวิทยาการเมือง (Political Sociology)

ก. สังคมวิทยาการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับรัฐศาสตร์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ปัจจัยทางสังคมที่มีต่อการเมือง สังคมวิทยาการเมืองศึกษาว่าปัจจัยทางสังคม คือ ภูมิหลัง (ประกอบด้วยอายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ครอบครัว ภูมิลำเนา) ของบุคคลมีผลกระทบต่อความคิดและการกระทำของนักการเมือง (politician) , บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการเมือง (political man) และปรากฏการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ อย่างไร

ข. ตัวอย่าง ได้แก่ การที่ผู้นำบางคนแม้จะมีพื้นเพภูมิหลังที่สุขสบายมาก เช่น แฟรงคลิน เดลาโน โรสเวลท์ แห่งสหรัฐอเมริกา หรือ ยาวหลวง เนห์รู แห่งอินเดียแต่ก็แสดงตนเป็นผู้เอาใจใส่เห็นใจผู้มีรายได้น้อยพฤติกรรมของผู้มีฐานะเดิมในระดับมั่งคั่งที่มีใจเอื้ออาทรและเมื่อมีโอกาสก็พยายามช่วยเหลืออย่างเต็มใจนั้นนักสังคมวิทยาชื่อ Seymour Martin Lipset เรียกว่า (“เสรีนิยมของชนชั้นสูง”—upper class liberalism) เสรีนิยม ณ ที่นี้

หมายถึงใจกว้าง

ค. นอกจากนี้ สังคมวิทยาการเมืองศึกษาขบวนการต่าง ๆ เช่น 1) วิเคราะห์สาเหตุที่มีการร่วมกันนัดหยุดงาน (strike) 2) การชุมนุมประท้วงการซื้อสินค้าต่างชาติ 3) ขบวนการกบฏชาติต่าง ๆ เช่น อินโดนีเซียมีนักศึกษาจำนวนมากเข้าร่วมกับซูการ์โน เพื่อเรียกร้องเอกราชจากประเทศเนเธอร์แลนด์

ง. อนึ่ง สังคมวิทยาการเมืองช่วยให้ตีความหมายข้อมูลหรือพฤติกรรมการเมืองบางอย่าง เช่น ก่อนที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีในประเทศมาเลเซียมักดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมาก่อน ซึ่งอย่างน้อยบ่งแสดงว่าบทบาทของครูประชากรในการเลือก ตั้งมีมาก เป็นต้น สังคมวิทยาการเมืองศึกษาปัจจัยทางสังคมของการรวมกลุ่มทางการเมืองขึ้นเป็นพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งทำให้เกิดการวิจัยว่าพรรคการเมืองได้รับการสนับสนุนจากสมาชิก 1) ระดับการศึกษา 2) พื้นเพทางเศรษฐกิจ 3) ถิ่นฐานเดิมมาจากในเมืองหรือชนบท เป็นต้น

(1. จีโรซค (บรรพต) วีระชัย. สังคมวิทยาการเมือง. ฉบับแก้ไขปรับปรุง, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546. 2. **International Encyclopedia of the Social Sciences**. New York: Macmillan and Free Press, 1968, pp.298-307. 3. James W. Vander Zanden. **The Social Experience : An Introduction to Sociology**. Second Edition, New York: McGraw-Hill, 1990. 4. Robin Cohen and Paul Kennedy. **Global Sociology**. New York University Press, 2000.)

จ. รัฐศาสตร์กับมานุษยวิทยา มีสาขาวิชาการผสม คือ มานุษยวิทยาการเมือง (**political anthropology**) ให้ความสนใจหลายเรื่อง รวมทั้ง

1) ลักษณะของผู้เฒ่าแบบดั้งเดิมหรือผู้นำในชุมชนที่ยังด้อยความเจริญ (primitive societies)

2) การก่อตัวขององค์การทางการเมือง เช่น จากการรวมตัวเป็นครอบครัว กลุ่มวงศ์ญาติจนกลายเป็นชนเผ่า (tribe) และการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองในเชิงการแข่งขัน (Competition) และร่วมมือกัน (Cooperation) โดยใช้แนวมานุษยวิทยาทางการเมือง

(F.G. Bailey. **Stratagem and Spoils: The Social Anthropology of Politics**. New York: Schocken Books, 1973.)

10. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับจิตวิทยา

รัฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาในหมวด “ศาสตร์อ่อน” อื่น ๆ อีก ได้แก่ จิตวิทยา ซึ่งเน้นการศึกษามนุษย์โดด ๆ คือ ไม่เกี่ยวกับการอยู่ในสภาวะแห่งสังคม โดยเฉพาะในเรื่อง 1) จิตวิทยาศึกษา 1) การเรียนรู้ 2) ความจำ 3) ระบบประสาท 4) ทักษะ 5) การพัฒนาทางความคิด 6) บุคลิกภาพ ฯลฯ

ส่วนสังคมวิทยาเน้นการศึกษามนุษย์ในกลุ่ม คือ มนุษย์เมื่อเป็นสมาชิกของสังคม ได้แก่ การเป็นสมาชิกของครอบครัว ของกลุ่มอาชีพ เป็นสมาชิกของสถาบันต่าง ๆ เช่น เป็นศาสนิกชน เป็นต้น มีวิชาผสม คือ จิตวิทยาสังคม (social psychology) เป็นสะพานเชื่อมระหว่างจิตวิทยากับสังคมวิทยา คือ พยายามให้ทั้งสองวิชาเกี่ยวเนื่องกัน

ในช่วงทศวรรษ 1960-69 มีการขยายขอบข่ายของจิตวิทยาสังคม โดยครอบคลุม 4 เรื่องใหญ่ ๆ คือ

ก. การรับรู้ทางสังคม (social perception) ศึกษากระบวนการที่พยายามเข้าใจผู้อื่น เช่นการมีความประทับใจเมื่อพบกันเป็นครั้งแรก

ข. ความดึงดูดระหว่างบุคคล (interpersonal attraction) ศึกษาสาเหตุว่าทำไมชอบหรือไม่ชอบผู้อื่น คือ ทศนคติเชิงบวก หรือเชิงลบ

ค. พฤติกรรมก่อนที่จะเป็นเชิงสังคม (prosocial behavior) ศึกษาความโน้มเอียงที่จะให้ความช่วยเหลือต่อผู้อื่น

ง. การตัดสินใจของกลุ่ม (group decision making) ศึกษากระบวนการซึ่งกลุ่มต่าง ๆ ทำการตัดสินใจ

(Robert A. Baron and Donn Byrne. **Social Psychology: Understanding Human Interaction. Sixth Edition**, Boston: Allyn and Bacon, 1991, p.15.)

ในช่วง 1990-99 และแนวโน้มเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ผู้แต่งตำรา 2 คน คือ Baron and Byrne กล่าวว่า จิตวิทยาสังคมในทศวรรษ 1990-99 และต่อไปจนถึงศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มคือ

ก. การค้นคว้าเพิ่มเติมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับ cognitive processes (กระบวนการรู้) อันได้แก่ 1) ความจำ (memory) และ 2) การตัดสินใจ (decision making) 3) ความคิดทางสังคม (social thought)

ข. การนำวิทยาการจิตวิทยาสังคมไปใช้ คือ ประยุกต์ (application)

ค. การเข้าสู่ความเป็นนานาชาติ (The internationalization of Social Psychology)

1) ในช่วงต้นจิตวิทยาสังคมเติบโตและพัฒนาในสหรัฐอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นประเด็นที่น่าพิจารณาว่า สิ่งที่ค้นพบนั้นใช้ได้เฉพาะในสหรัฐหรือเปล่า คือ เฉพาะเจาะจงแล้วแต่ว่าอยู่ในบริบทแห่งวัฒนธรรมใด (culture-specific)

2) แนวโน้มต่อไป คือ การวิจัยในเชิงพหุวัฒนธรรม (multicultural perspective) คือ ในหลายประเทศ ในความหลากหลายแห่งวัฒนธรรมประเพณี

ความรู้ทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (cultural anthropology) ย่อมต้องนำมาเกี่ยวข้องกับ รวมทั้งการพิจารณาว่าเป็นจริงหรือไม่ที่กวีอังกฤษผู้หนึ่ง ชื่อ Rudyard Kipling แห่งศตวรรษที่ 19 ได้กล่าวไว้ว่า

“East is East and West is West, and Never the Twain Shall Meet.”

“ตะวันออกย่อมคงความเป็นตะวันออก และตะวันตกย่อมคงความเป็นตะวันตก และไม่มีวันหรอกที่ทั้งสองจะบรรจบพบกัน”

หมายความว่า มีช่องว่างเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ขวางกั้นระหว่างอารยธรรมตะวันตกและตะวันออก หรือที่นักวิชาการแห่ง Harvard University ชื่อ Samuel Huntington ได้ระบุไว้ในหนังสือชื่อ การปะทะกันของอารยธรรมต่าง ๆ (The Clash of Civilizations)

(อ้างอิง Robert A. Baron and Donn Byrne, op.cit., pp.19-20.)

รัฐศาสตร์อาจใช้วิธีการหรือความรู้ทางจิตวิทยาสังคมในการอธิบายหรือศึกษาและคาดการณ์ต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์มติมหาชน (public opinion) วิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ประกาศใช้แล้ว หรือที่กำลังจะประกาศการวัดมติมหาชน มักอาศัยการทำ “โพลล์” (poll) ซึ่งที่โด่งดังมาก คือ บริษัทหรือองค์กรที่มีชื่อว่า “แกลลัป” (Gallup Poll) หากไม่มีการใช้โพลล์ คือ การสุ่มเพื่อทราบความคิดเห็นจากตัวแทนคนทั่วไปแล้ว มักเข้าใจกันว่า “มติมหาชน” นั้นไม่ใช่ทฤษฎีของคนส่วนมาก แต่เป็นทัศนะของคนที่มีบทบาทในงานการเมืองซึ่งมีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้ดูเหมือนกับว่าเป็นเสียงส่วนมาก

ในสังคมประชาธิปไตยมีการใช้ “โพลล์” ซึ่งเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง (sample) จากประชากรของประเทศ เช่น มีการสอบถามความคิดเห็นว่า เห็นชอบหรือพอใจกับการปฏิบัติงานของทอนนี่ หรือโทนี่แบลร์ (Tony Blair) นายกรัฐมนตรีพรรคแรงงานของอังกฤษมากน้อยเพียงใด

11. รัฐศาสตร์กับความรู้ทางจิตวิทยาผสมเป็นวิชา “จิตวิทยาการเมือง” (Political Psychology)

1) มีการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการออกเสียงลงคะแนน (voting behavior) เช่น มีการศึกษาว่าทำไมบางคนจึงไปออกเสียงลงคะแนน (voter) และบางคนไม่ไปออกเสียง (non-voter)

2) เรื่องการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) เช่น ศึกษาว่าทำไมจึงสามารถให้คนหลงเชื่อได้ ตัวอย่าง คือ ในช่วงมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการโฆษณาชวนเชื่อ คือ การออกข่าวลวงกันอย่างมาก ทั้งโดยฝ่ายพันธมิตร (อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต จีน) และฝ่ายอักษะ (เยอรมนี อิตาลี และญี่ปุ่น) อิตาลีเลอร์ผู้นำเยอรมนีในขณะนั้นให้ความสำคัญอย่างมากกับเรื่องการโฆษณาให้ฝ่ายตนมีกำลังใจ ไม่ท้อใจและให้ฝ่ายตรงข้ามเกรงในอำนาจของประเทศเยอรมนี

3) จิตวิทยาพยายามหาสาเหตุที่ทำให้คนหลงเชื่อหรือไม่เชื่อในคำโฆษณาโดยรัฐบาลต่าง ๆ เช่นว่านั่น อึ้ง มีการศึกษาวิถีชีวิตของนักการเมืองในระดับผู้นำ (อีลีท, elite) คือ ศึกษาว่าผู้นำมีอุปนิสัยใจคออย่างไร จึงกำหนดนโยบายหรือมีการกระทำทางการเมือง

ตัวอย่าง คือ ศึกษาหาสาเหตุทางจิตวิทยาว่าทำไม ประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน แห่งสหรัฐอเมริกาจึงสนับสนุนอย่างแข็งขันในการจัดตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) ขึ้นภายหลังมหาสงครามโลกครั้งที่ 1 เพื่อหาทางไม่ให้เกิดการสู้รบซ้ำรอยในระดับโลกอื่นอีก (แต่ผลภายหลัง คือ องค์การใหม่นี้ไม่สามารถยับยั้งการคุกคาม และการอุบัติขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งนำโดยเยอรมนีภายใต้ฮิตเลอร์ได้)

4) จิตวิทยาการเมือง ยังให้ความสนใจในเรื่องอื่น ๆ อีก ตัวอย่าง ได้แก่ การวิเคราะห์ทางจิตวิทยาของผลสะท้อนจากการที่ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี ถูกฆาตกรรมในปี พ.ศ.2506 การวิเคราะห์เช่นว่านี้ คือ เพื่อทราบว่ประชาชนมีปฏิกิริยาอย่างไร โดยรู้สึกว่เสียใจสลดใจหรือตกใจอย่างไร เมื่อผู้นำทางการเมืองได้รับเคราะห์กรรมอย่างกะทันหัน และมีผลต่อวงการเมืองอย่างไร

5) จิตวิทยาการเมืองวิเคราะห์สภาพจิตหรือมูลเหตุจูงใจ(motivation) ของผู้นำประเทศต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น 1) จูเลียส ซีซาร์ ยุคโรมัน 2) นโปเลียนแห่งฝรั่งเศส 3) อิตาลีเลอร์แห่งเยอรมนี 4) สตาลินแห่งสหภาพโซเวียต 5) เหมาเจ๋อตุง 6) เจียงไคเช็คผู้สถาปนา Taiwan 7) มหาตมะ คานธี 8) ลีควอนยิวแห่งสิงคโปร์ และ 9) วินสตัน เชอร์ชิลล์ แห่งประเทศอังกฤษ จึงแสดงออกทางการเมืองอย่างที่ได้แสดงออกไปแล้ว

กล่าวกันว่า **ฮิตเลอร์และสตาลิน**มีลักษณะ “**บ้าอำนาจ**” หรือ “**มัวเมาในอำนาจ**” (**megalomaniac**) ซึ่งเกี่ยวข้องถึงการวิเคราะห์ทางจิตวิทยาและเชิงจิตวิเคราะห์ของผู้มีบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม (**ออธอริตารีอัน—authoritarian personality**)

ผู้มีบุคลิกภาพอำนาจนิยมชอบบงการบัญชาสั่ง คือ แสดงออกมาซึ่งเผด็จการปรากฏการณ์เช่นนี้มีมากในหมู่สาวกของขบวนการฟาสซิสต์ (ฮิตเลอร์แห่งเยอรมนี มุสโสลินีแห่งอิตาลี และโด้โจแห่งญี่ปุ่น)

6) มีสาขาวิชาใกล้เคียง ได้แก่ **จิตวิเคราะห์ (psycho-analysis)** ซึ่งพยายามศึกษาส่วนที่ลึกที่สุด คือ **จิตไร้สำนึก (unconscious)** และ **จิตใต้สำนึก (subconscious mind)**

ผู้บุกเบิกจิตวิเคราะห์ ได้แก่ คือ **ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud)** ชาวออสเตรีย ฟรอยด์กล่าวถึง 3 ลักษณะอันได้แก่ 1) **id** (อี๊ด—แรงขับเคลื่อน) 2) **ego** (อีโก้—อัตตา) 3) **superego** (ซูเปอร์เอโก้—มโนธรรม)

7) **จิตวิทยาการเมือง** ค้นคว้าหาสาเหตุทางจิตวิทยาว่าทำไมคนบางคน เช่น อังซาน ชูจี หรือบางชาติ เช่น อังกฤษ จึงมีอุปนิสัย 1) **แบบประชาธิปไตย (democratic character—เดโมแครตติค แครคเตอร์ หรือ 2) อุปนิสัยแบบอำนาจนิยม (authoritarian)** เท่าที่มีการค้นพบ ลักษณะแบบประชาธิปไตย คือ 1) การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 2) การยอมรับสันติวิธี 3) การมีใจกว้าง 4) การถือหลักเหตุผล

อนึ่ง จิตวิทยาการเมืองพยายามหา **มูลเหตุจูงใจ (motives)** ที่ทำให้นักแสดงหรือผู้อยู่ในวงการบันเทิง (**entertainment**) บางคนสนใจการเมืองด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลืออย่างเต็มที่บทบาทอย่างแข็งขัน

กรณีไทย คือ ความสนใจทางการเมืองของ 1) **เสน่ห์ โกมารชุน และ 2) มิตร ชัยบัญชา** ผู้ซึ่งมุ่งจะสมัคผู้แทนราษฎร อนึ่ง ในเดือนตุลาคม 2529 เป็นช่วงเวลาครบ 16 ปีของการประสูติเหตุของ **มิตร ชัยบัญชา** มีผู้เขียนประวัติของเขาตามหน้าหนังสือพิมพ์และวารสารเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะจำนวนปีสอดคล้องกับเพลงยอดนิยมของ **สุรพล สมบัติเจริญ** ชื่อ “**16 ปีแห่งความหลัง**”

ในอินเดียมีอดีตนักแสดงภาพยนตร์ทางภาคใต้ของอินเดีย ซึ่งแสดงเป็นพระนารายณ์ได้รับเลือกตั้งหลายครั้งและสามารถจัดตั้งรัฐบาลทางใต้ของอินเดียได้ในยุคที่ **อินทிரาคานธี** เป็นนายกรัฐมนตรีและแม้กระทั่งในช่วงซึ่งบุตรชาย **อินทிர่า** ได้แก่ **ราชีฟ คานธี** เป็น

นายกรัฐมนตรีอยู่ อดีตนักแสดงผู้นั้น คือ ราม เรา (Ram Rao) ได้เป็นมุขมนตรี (Chief Minister) ในรัฐบาลของจังหวัดอันทราประเทศ (Andhra Pradesh) ตอนใต้ของอินเดีย

(เกี่ยวกับการเมืองอินเดียและโดยเฉพาะประวัติศาสตร์ คานธี มีในวารสาร Time, January 14, 1985) อีกทั้ง ค้นได้จากวิกิพีเดีย และหนังสืออื่น ๆ

ในสหรัฐอเมริกา มีตัวอย่าง ได้แก่ รอเนลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ซึ่งเคยเป็นดาราภาพยนตร์ฮอลลีวูดแสดงเกี่ยวกับชีวิตในภาคตะวันตก คือเป็นโคบาล (Cowboy) ของสหรัฐอเมริกาในสมัยบุกเบิกมาตั้งรกรากทางมลรัฐแคลิฟอร์เนียและอื่นๆ ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าการรัฐ (Governor) แคลิฟอร์เนีย และต่อมาได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี 2 สมัย คือ ช่วง 1980-88 เป็นเวลา 8 ปี

ในปี พ.ศ.2529 คลินท์ อีสต์วูด (Clint Eastwood) ดาราภาพยนตร์อเมริกันได้รับเลือกเป็นนายกเทศมนตรีเมืองมอนเทอเรีย (Monterey) ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

ในปี พ.ศ.2547 Arnold Schwarzenegger นักแสดงฮอลลีวูดที่มีฉายาว่าเป็น “คนเหล็ก” ก็ได้รับเลือกเป็นผู้ว่าการรัฐแคลิฟอร์เนีย

ในฟิลิปปินส์ Joseph (Erap—อี-แฮรบ-) Estrada ผู้ซึ่งเคยเป็นดาราภาพยนตร์ ได้รับเลือกตั้งในวันที่ 11 พฤษภาคม 1998 แต่ต้องพ้นจากตำแหน่งประธานาธิบดีในวันที่ 20 มกราคม 2001 และรองประธานาธิบดี คือ Gloria Macapagal Arroyo ได้เป็นประธานาธิบดี

ในช่วงกลางของ พ.ศ. 2547 ประธานาธิบดี อาโรโย มีคู่แข่งพร้อมจะสมัครประธานาธิบดี คือ นักแสดงอีกผู้หนึ่ง ชื่อ เฟอ์นันโด โป, จูเนียร์ อายุ 64 ปี เป็นราชาจอเงินเจ้าของ ฉายา “ดาคิง”(Da King)

จิตวิทยาการเมืองศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางจิตของผู้ที่นิยมเลื่อมใสในลัทธิการเมืองพบว่าผู้นิยมลัทธิการเมืองแบบขวาสุดหรือซ้ายสุดมักมีบุคลิกภาพพื้นฐานคล้ายกัน คือแบบอำนาจนิยมเพียงแต่ว่าเอนเอียงไปคนละด้านเท่านั้น และการค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหากสุดโต่งไปทาง ด้านใดด้านหนึ่งย่อมชอบใช้ 1) อารมณ์มากกว่าเหตุผล 2) ชอบใช้พลังกำลังมากกว่าการเจรจาโดยวิธี

12. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับปรัชญาและจริยศาสตร์

1) ความเกี่ยวพันได้มีมาตั้งแต่ยุคเพลโตและอาริสโตเติล ซึ่งเพลโตมีข้อเขียนที่สำคัญเกี่ยว กับปรัชญาการเมือง ซึ่งมีผู้แปลว่าอุดมรัฐ (The Republic) และข้อเขียนอื่น ๆ อีกมาก

(George Klosko. **The Development of Plato's Political Theory**. New York: Methuen, 1986.)

จุดประสงค์สำคัญในการ “สร้างบ้านแปงเมือง” คือ การก่อตั้ง หรือ สถาปนารัฐ ใน ทัศนะของเพลโต รวมทั้งในแนวคิดของอาริสโตเติล คล้อยตามอาจารย์หรือ **Guru** (อนุ-บรมครูผู้บุกเบิก คือ **ซอคระตีส** ได้แก่ การมุ่งให้มีการสถาปนาคุณธรรมความดี ความยุติธรรม

2) รัฐศาสตร์กับปรัชญาใกล้ชิดกันอยู่แล้วและในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ของอังกฤษ คือ **Oxford University** ซึ่งมีอายุเกินกว่า **900 ปี** มีการสอน **3 วิทยาการร่วมกัน** คือ **PPE** คือ **Philosophy, Politics และ Economics** ปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ ดังนั้น เมื่อ **ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช** ผู้ไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัย Oxford หลายสิบปีมาแล้วก็ ย่อมต้องเรียน **3 สาขาวิชาพร้อม ๆ กัน**เช่นเดียวกับรุ่นหลังผู้ได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 คือ **อภิลิขิต เวชชาชีวะ** อนึ่ง การเรียนที่มหาวิทยาลัยที่เก่าแก่เป็นอันดับ 2 ของอังกฤษ คือที่ **Cambridge University** ซึ่งมีมากกว่า **800 ปี** ก็ให้เรียนเชิงสหวิทยาการเช่นเดียวกัน ศิษย์เก่ามี เช่น **เนรูห์ ลีควินยิว และอานันท์ ปันยารชุน**

ขอบข่ายของปรัชญากว้างขวางมาก ดังปรากฏในหนังสือโดย **Ninian Smart. World Philosophies**. London: Routledge, 2000 โดยกล่าวถึง **มรดกแห่งปัญญา** ซึ่งพิจารณาวิชา ปรัชญาในวงรอบที่กว้างที่สุด ซึ่งระบบต่าง ๆ เช่น **บทที่ 2** ว่าด้วยปรัชญาของประเทศในกลุ่มเอเชียใต้ คือ **เนปาล อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ และศรีลังกา** **บทที่ 3** ว่าด้วย ปรัชญาจีน **บทที่ 7** ว่าด้วย ปรัชญาอิสลาม

13. นานาประเด็น

1) **ความยุติธรรมหรือความเป็น “สัมมา”** (คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม) ในชีวิตมนุษย์ปรัชญาและจริยศาสตร์ สนใจเรื่องความยุติธรรม **ความถูกต้อง** (rightcousness) หรือความดีในแง่สากล คือ ในแง่ของมนุษยชาติทั้งมวล วิชา **รัฐศาสตร์** สนใจเรื่องความยุติธรรม **ความดีงาม** ทั้งนี้ ภายในสภาวะทางการเมืองต่าง ๆ กัน เช่น ภายใต้ 1) **ลัทธิประชาธิปไตย** 2) **ลัทธิฟาสซิสต์** หรือ 3) **ลัทธิคอมมิวนิสต์**

หนังสือโดย **James L. Christian. Philosophy: An Introduction to The Art of Wondering**. Rinehart and Winston, 1973, p.v ในส่วนที่เป็น **บุพพอรธ (Prelude)** มีข้อความดังนี้

“การคิดเชิงปรัชญา คือ พิจารณาเกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับความถูกต้องและความผิด, เกี่ยวกับความรักและความเปลวเปลี่ยวเดียวดาย, และสิ่งอื่นๆอีกเป็นพันๆอย่าง”

2) **ปรัชญาเกี่ยวกับรัฐศาสตร์** เช่น การให้เสรีภาพทางความคิด ในภาค 1 บทที่ 2 **The Nature of Free Inquiry** ธรรมชาติแห่งการศึกษาหาความรู้อย่างเสรีระบุว่า วิทยาลัยเป็นชุมชนของบรรดาผู้แสวงหา ชุมชนของผู้ที่ศรัทธาไม่เพียงแต่เพื่อชื่นชมและถนอมรักษาอดีต, แต่เพื่อมุ่งมั่นต่อการค้นพบความเป็นจริงที่ยิ่งใหญ่กว่านั้น”

3) ปกติรัฐศาสตร์ศึกษาวิธีการต่าง ๆ เพื่อได้มาซึ่งฐานะหรือตำแหน่งทางการเมือง แต่สนใจเป็นพิเศษกับวิธีการที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมและมนุษยธรรม (humanitarian) หลักปกครองบ้านเมืองซึ่งอิงคำสอนทางศาสนาการใช้หลักศีลธรรมในการปกครองบ้าน เมืองมีตัวอย่าง เช่น

1) คำสอน ทางพุทธว่าด้วย หลักทศพิธราชธรรม และ หลักราชนิติ

2) คำสอนของศาสนาเชน : สันติวิธีขยายกว้าง ในอินเดียมีคำสอนเกี่ยวกับจริยธรรมแห่งการไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงทั้งในศาสนาฮินดู ศาสนาพุทธ ศาสนาเชน (Jainism)

(ถนอม อานามวัฒน์. ประวัติศาสตร์เอเชียใต้ อดีตถึงปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : บางลำพูการพิมพ์, 2527, หน้า 15-16.) ซึ่งยกย่องมหาวีระผู้เกิดเมื่อปี 540 ก่อนคริสต์ศักราช เป็นศาสดา คำว่า “เชน” มีรากศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับชัชชนะ

ศาสนาเชนสอนให้บรรดาสานุศิษย์งดจากการทำลายชีวิตสัตว์และบริโภคเนื้อสัตว์ คือ ให้เป็นมังสวิรัต นับเป็นวิธีการทางสันติวิธีที่ขยายกว้างออกไปอีก คำสอนหลักมี 4 ข้อ ได้แก่ 1) ห้ามทำร้ายหรือทำลายชีวิตทุกอย่าง 2) พูดความจริง 3) ไม่ลักขโมย 4) สละทรัพย์สิน

4) มหาตมะ คานธี : การใช้หลักจริยธรรมในทางการเมือง ในช่วงแห่งการก่อกำเนิดของอินเดีย คือ ในการต่อสู้เพื่อเอกราชโดยสมบูรณ์หรือสวราชย์ (swaraj) ของอินเดีย มหาตมะ คานธี (1869-1948) ใช้วิธีการสัตยาเคราะห์ หรือ“พลังกำลังแห่งวิญญาณ” (soul-force) ซึ่งหมายถึงการใช้วิธีการปฏิบัติตนตามอหิงสาธรรม คือ การไม่ทำร้ายผู้อื่น แม้ถูกรังแก และพยายามเจรจาด้วยเหตุผล เพื่อให้บรรลุข้อตกลงร่วมกัน

(1. M.K. Gandhi. **The Story of My Experiments with Truth**. London: Phoenix Press, 1949. 2. Louis Fischer, ed. **The Essential Gandhi**. New York: Random House, 1963.)

วิธีการแบบ “พลังกำลังแห่งวิญญาณ” ทำให้เกิดความสำนึกผิดชอบชั่วดีร่วมกัน
มหาตมะ คานธี บัญญัติศัพท์ “สัตยาเคราะห์” หรือ สัตยาครุห์ (Satyagraha) ขึ้น

ตามการบัญญัติของคานธี **เคราะห์** หรือ **ครุห์** หมายถึง การยึดมั่น (**คห-เคราะห์**) ใน
สัตย์ ซึ่ง “**สัตย์**” นี้ รากศัพท์เชิงปรัชญามาจาก “**สัตว์**” หมายถึง สิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่ง คือ
การมีความสัตย์ยอมทำให้มีชีวิตอยู่

การต่อสู้โดยสันติวิธี คือ สัตยาเคราะห์ของมหาตมะ คานธี ถือว่า **จุดหมาย**
(**ends**) และวิธีการหรือ **มรรควิธี**(**means**) ต้องสอดคล้องกันกล่าวคือ ทั้งเป้าหมายและวิธีการ
ที่จะบรรลุเป้าหมายต้องสอดคล้องกับ **หลักจริยธรรม** เป้าหมายแม้จะดีหรือบริสุทธิ์เพียงใด
ยอมจะแปดเปื้อน หากวิธีการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายนั้นไม่ถูกหลักจริยธรรม ตัวอย่าง คือ

- 1) จุดหมาย ได้แก่ สันติหรือความผาสุกของประชาชน
- 2) วิธีการ จะต้องเป็นไปโดยไม่ใช้กำลังรุนแรง ไม่ใช่อ้างว่า “**ทำสงครามเพื่อ
สันติภาพ**” หรือ “**ฆ่าเพื่อให้บ้านเมืองสงบ**”

การปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขได้ต้องอาศัยผู้มีความรู้ทางรัฐศาสตร์และผู้
ประพฤติเป็น **สัมมาชน** หรือ **สุจริตชน** พระพุทธองค์เน้น **หลักทศพิธราชธรรม** คือ ข้อพึงปฏิบัติ
10 อย่างสำหรับผู้ปกครอง

5) มหาปราชญ์ **เพลโต** แห่งกรีกโบราณเน้น **คุณธรรมของผู้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน**
และในคำสอนของ **ปราชญ์จีน** เช่น **เล่าจื๊อ** และ **ขงจื๊อ** ก็เน้นจริยธรรมในผู้ปกครอง ซึ่งหมายถึง
ความประพฤติที่เหมาะสม เช่น ผู้เป็นใหญ่ คือ อยู่ที่สูงโน้มตัวลงมาแบบเดียวกับต้นข้าว
เพื่อความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์

(เกี่ยวกับเพลโตมีในข้อเขียนโดย Paul Friedlander. **Plato : An Introduction.**
Translated from the german by Hans Meyerhoff, New York: Harper & Row, circa 1960.

6) ในเชิงปฏิบัติการมีจริยธรรมทางการเมือง มีกรณีตัวอย่างที่ผู้ที่ได้รับการตั้งข้อ
สงสัยและได้ลาออกจากตำแหน่ง เช่น

อดีตนายกรัฐมนตรี **ซุน ดู ฮวาน** แห่งเกาหลีได้ลาออกจากตำแหน่งที่ปรึกษาของ
รัฐบาลและประธานกิตติมศักดิ์ของพรรคความยุติธรรมประชาธิปไตย (Democratic Justice Party)
ทั้งนี้เพราะ น้องชายถูกกล่าวหาว่าทุจริตเกี่ยวกับขบวนการพัฒนาชุมชน **แซมมะเอ็ง อุงดอง**
(**Samuel Undong**) ในเดือนเมษายน พ.ศ.2531 (**Asiaweek**, April 29, 1988, p.47.)

นอกจากนี้ มีกรณี **นายโนโบรุ ตาเกชิตะ** นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นลาออกจากตำแหน่ง
ช่วงเดือนพฤษภาคม 2532 ด้วยเรื่องเกี่ยวกับการรับเงินจากบริษัทผู้รับเหมาและก่อนออก

จากตำแหน่งได้เดินทางมาประเทศไทยในวันที่ 2 พฤษภาคม 2532 ตามหมายกำหนดการเดิม

14. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับนิติศาสตร์

วิชานิติศาสตร์กับวิชารัฐศาสตร์มีความเกี่ยวพันกันมาก โดยที่ชาติบ้านเมืองย่อมมี 1) กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการปกครองและในประเทศหนึ่ง ๆ จำต้องมี 2) กฎหมาย เพื่อเป็นมาตรฐานในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล และ 3) เป็นการขีดเส้นวงไว้ว่าพลเมือง ควรปฏิบัติอย่างไรในสังคมการเมือง

การรู้กฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติพรรคการเมืองหรือกฎหมายเลือกตั้ง ช่วยให้เข้าใจเหตุการณ์ทางการเมืองได้ดีขึ้น เช่น

- 1) ทราบว่าผู้ใดมีสิทธิออกเสียง
- 2) การเลือกตั้งมีบ่อยเพียงใด
- 3) ควรสังกัดพรรคหรือไม่
- 4) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ผู้สมัครขาดคุณสมบัติทันที หากในการเลือกตั้งก่อนหน้านั้นมิได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (voting) และไม่ได้ขอผ่อนผันในขณะนั้น ว่ามีข้อขัดข้องประการใด

ความเกี่ยวพันระหว่างรัฐศาสตร์กับนิติศาสตร์ (law) และธรรมศาสตร์ (Jurisprudence) แสดงออกในรูปของหลักสูตรวิชารัฐศาสตร์และวิชานิติศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาสาระคาบเกี่ยวกันใน บางเรื่องบางประเด็นมีความเห็นของ

ศ.ดร.อมร รักษาสัตย์ ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2530 ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนื่องในโอกาสการจัดสัมมนาว่าด้วยการจัดปรับปรุงหลักสูตรระหว่างที่ผู้เขียน—จิรัช วิระสัย รักษาการคณบดีคณะรัฐศาสตร์) ในขณะนั้นว่าวิชานิติศาสตร์น่าจะมีเรื่องของ นิติธรรมหรือความเป็นธรรมศาสตร์ คือ กฎหมาย “ที่ควรเป็น” มากขึ้นกว่าที่มีปรากฏในการเรียนการสอนโดย ซึ่งมักจะให้ความรู้หนักไปในทางที่ว่ากฎหมายปัจจุบันเป็นอย่างไร

อาจอ่านเพิ่มเติมใน อมร รักษาสัตย์. ปรัชญา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ : วิ.เจ.พรินติ้ง, 2547.

15. ความสัมพันธ์ระหว่างวิชารัฐศาสตร์กับวิชาวิทยาศาสตร์และวิชาคณิตศาสตร์

ในยุคแห่งความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์นักรัฐศาสตร์จะمينเฉยหรือไม่สดับรับฟัง เรื่องที่เกิดขึ้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหาได้ไม่หนังสือที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์

ระหว่าง “วิทยาศาสตร์กับการเมือง” โดย C.P. Snow. **Science and Government**. New York: New American Library, 1962.

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับสาขาทางวิทยาศาสตร์มีดังต่อไปนี้ เช่น

15.1 **พิจารณาเชิงพลังกำลังอำนาจ** การมีอาวุธที่ร้ายแรงทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงย่อมกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ นักรัฐศาสตร์พึงติดตามผลงานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เช่น อาวุธอันทรงพลังภาพ เช่น ระเบิดปรมาณู ระเบิดนิวตรอน (**Neutron**) การพัฒนาดาวเทียมที่เป็นผู้ทำลายได้ (**killer satellite**) และ ยานอวกาศ (**space vehicles**)

จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1985 เมื่อประธานาธิบดี เรแกน (Reagan) แห่งสหรัฐอเมริกาตัดสินใจเห็นการพัฒนาอาวุธล้ำสมัยในอวกาศ ซึ่งเรียกตามภาษาไม่เป็นทางการว่า “อาวุธแบบที่ใช้ในสงครามดวงดาว” (**Star Wars weapons**) อันเป็นจินตนิยาย (fiction) ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งใช้ชื่อย่อว่า **Sci-fi** (ไซ-ไฟ ย่อมาจาก **Science fiction**) อันนำไปสู่ การอาวุธประเภทแสงเลเซอร์ และอาวุธต่อต้านการยิงมาของขีปนาวุธ เรียกว่า **Anti-Ballistic Missile (ABM)** นโยบายของ เรแกน ใช้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับ **Hi Tech**

(Graham Evans and Jeffrey Newnham. **The Penguin Dictionary of International Relations**. Penguin Books, 1998)

15.2 **พิจารณาเชิงความต้องการทางพลังงานเชื้อเพลิง (fuel crisis)** การที่ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ขึ้นราคาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2516 โดยกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันโอเปค (**OPEC—Organization of Petroleum Exporting Countries**) ทำให้มีความพยายามค้นหาแหล่งพลังงานน้ำมันเพิ่มขึ้น เช่น ในไซบีเรียและจีน นอกจากนี้ยังพยายามหาพลังงานทางเลือก คือ ทดแทนการใช้น้ำมัน(**alternative fuels**)

ก. มีการค้นคว้าเพื่อใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ (**solar energy**) ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น “เซลล์สุริยะ” (**solar cells**) ให้มีประสิทธิภาพสูง และใช้ได้ยาวนานยิ่งขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ด้าน ต่าง ๆ รวมทั้งการเป็นแบตเตอรี่รถยนต์

ข. นอกจากมีการใช้ประโยชน์จากคลื่นของมหาสมุทร(**oceanic waves**)กรณีปรากฏการณ์ เอล นิญโญ (**El Nino**) เป็นตัวอย่างที่มีพลังงานมาก บางประเทศมุ่งไปที่ พลังงานจากความร้อนที่มีอยู่ใต้ผิวโลก (**geothermal**) เช่น ฟิลิปปินส์ (**Asiaweek**, Jan. 9, 1981, p.36.)

ค. ประเทศอังกฤษส่งเสริมการใช้พลังงานจากลม (wind power) ดังปรากฏในบางส่วนของบทความใน **Post Today**, 25 กุมภาพันธ์ 2547 โดยปิยะสวัสดิ์ อัมระนันทน์ ประธานมูลนิธิพลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อมซึ่งระบุว่ารัฐบาลอังกฤษตั้งเป้า หมายความว่าภายในปี 2533 จะทำให้อยู่ละ 10 ของพลังงานที่ใช้ในประเทศมาจากพลังงานหมุนเวียน (recycled energy) และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ในปี 2563 จากที่ทุกวันนี้สัดส่วนของพลังงานหมุนเวียนมีอยู่ไม่ถึงร้อยละ 3

สิ่งที่รัฐบาลอังกฤษพยายามส่งเสริมก็คือ การกระตุ้นให้ภาคเอกชนเข้ามาจับบทบาทในการลงทุนสร้างกังหันลมทั้งบนบกและในทะเล (Onshore and Offshore Wind Farm) เช่น จัดสรรงบประมาณ 74 ล้านปอนด์ในการสนับสนุนการจัดสร้างกังหันลมออกนอกชายฝั่ง

เยอรมนีมีกำลังการผลิตติดตั้งทั้งหมด 12,000 เมกะวัตต์ ถือเป็นประเทศที่มีกำลังการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานลมสูงที่สุดในโลก ทั้งนี้เยอรมนีทุ่มเทกับการพัฒนาพลังงานลมเป็นอย่างมาก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิบัติตามพิธีสารเกียวโต (Kyoto Convention) ซึ่งมุ่งให้หาทางรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม

กรณีสหรัฐอเมริกาซึ่งขัดขวางการปฏิบัติตามพิธีสารเกียวโตโดย ยอร์จ บุช ไม่ยอมทำตามคำมั่นสัญญาในการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Green House Effects) นั้น แต่พลังงานลมก็ได้รับการส่งเสริมจนเกิดการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดภายในเวลาไม่กี่ปี

ปัจจุบันสหรัฐอเมริกามีกำลังการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมสูงเป็นอันดับที่ 3 ในโลก คือ รองจาก 1) เยอรมนี และ 2) สเปน

15.3 วิทยาศาสตร์กับการผลิตทางเกษตร

ก. วิทยาศาสตร์ประยุกต์ใช้ในการเกษตร ซึ่งมีผลต่อการเมือง ตัวอย่างชัดเจน คือ การค้นคว้าวิจัยสามารถสร้าง“พันธุ์ข้าวมหัศจรรย์” (“Miracle Rice”) อันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติทางเกษตรกรรมที่เรียกกันว่าการปฏิวัติเขียว (“The Green Revolution”)

(Life Nature Library: The Plants. Hong Kong: Time-Life Book, 1980, pp.164-166.)

ซึ่งมีผลได้ทำให้บางประเทศมั่งคั่งร่ำรวยขึ้น และเป็นการเพิ่มกำลังอำนาจ แต่สำหรับบางประเทศยังไม่ได้รับผลดีทางดีตามนั้น การปฏิวัติเขียวเป็นผลจากการสนับสนุนของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller) ซึ่งตระกูลร็อกกี้เฟลเลอร์มีธุรกิจ เช่น ขายน้ำมัน Essoมูลนิธิสนับสนุนการวิจัยในประเทศเม็กซิโก เพื่อค้นหาพันธุ์พืชที่ให้ผลิตผลสูง ผลงานวิจัยที่สำคัญ

เป็นของ ดร.บอร์ล็อก (Norman E. Borlaug) ซึ่งทำมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1944

เขาได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ (Nobel Peace Prize) ในปี ค.ศ.1970 ผลการวิจัยได้พันธุ์ข้าวสาลีที่ต้นเตี้ยและสามารถทนแดดทนฝนได้ มีการเผยแพร่ไปยังที่ต่าง ๆ รวมทั้งอินเดีย ผลก็คือ ภายใน 7 ปี อินเดียสามารถส่งข้าวสาลีออกนอกประเทศได้บ้าง และมีการขยายไปยังปากีสถานและฟิลิปปินส์ ฟังทราบว่ามีผลในเชิงลบตามมาด้วย กล่าวคือ โดยที่พันธุ์ใหม่ได้ผลตอบแทนมาก ทำให้เกษตรกรที่มีทุนสามารถขยายการผลิตโดยใช้เครื่องจักรอันทำให้เกษตรกรผู้ที่เช่านาเดือร่อนและต้องเลิกอาชีพไป สิ่งนี้เรียกว่า ผลที่ไม่คาดคิดมาก่อน

Robert K. Merton ผู้บุกเบิกแนวทางสังคมวิทยาที่เรียกว่าผลที่ไม่ได้คาดไว้ (“unanticipated consequence”) คือ เมื่อมีอาหารบริบูรณ์ขึ้นอัตราการตายลดและอัตราการเกิดสูงขึ้น ทำให้ประชากรเพิ่มมากกว่าเดิมเร็วขึ้น ผลที่ไม่คาดคิดมาก่อนก็คือทำให้เม็กซิโกและอินเดียต้องกลายเป็นประเทศที่ซื้อสินค้าเกษตรกรรมเข้ามาอีก

ข. สาเหตุที่ทำให้การปฏิวัติเขียวชะงักลงก็คือ ในปี ค.ศ.1973 (พ.ศ.2516) ประเทศผลิตน้ำมันในกลุ่มโอเปคได้เพิ่มราคาน้ำมันขึ้น 4 เท่าตัวราคาน้ำมันสูงขึ้น ทำให้การใช้เครื่องจักรแพงมากขึ้นและทำให้ปุ๋ยซึ่งมีส่วนผสมไนโตรเจนอันมาจากปิโตรเลียมราคาสูงขึ้น หนึ่ง มีผลลบที่ไม่คาดคิดอีก คือ ประการแรก เกษตรกรหันกลับมาปลูกพืชเพียงชนิดเดียว (one crop) ซึ่งย่อมได้รับความกระทบกระเทือนทันทีเมื่อราคาคงต่ำ หากปลูกหลายอย่าง พหุพืช (multi-crop) ย่อมมีโอกาสได้กำไรบ้าง ประการที่สอง มีการใช้ยาฆ่าแมลง (insecticide) มาก อันเป็นผลกระทบต่อสุขภาพ และพลานามัยของประชาชน นักพิทักษ์สิ่งแวดล้อมได้เป็นกังวลในเรื่องอันตรายจากยาฆ่าแมลง (insecticide) มาก ดังมีหนังสือเตือนให้ทราบถึงภัยดังกล่าว ในระยะต้น ๆ ได้แก่ของ Rachel Carson. **Silent Spring** (วสันตฤดูที่เงียบงัน) ซึ่งเผยแพร่มาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว

15.4 องค์การยูเนสโก ซึ่งตั้งอยู่ ณ มหานครปารีสมีโครงการหนึ่งชื่อ **MAB (Manand Biosphere : มนุษย์และชีวลัย หรือชีวมณฑล)** หมายถึง สภาพแวดล้อมที่น่าจะเป็นอันตรายต่อมนุษย์ รัฐบาลควรดำเนินการแก้ไขอย่างรีบด่วน ได้แก่ การที่โลกเข้าสู่ “**สภาพเรือนเพาะชำ**” (greenhouse effects) อันเกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์เคมีบางประเภทมากเกินไป มีผลกระทบต่อบรรยากาศของโลก ทำให้อากาศร้อนมาก (global warming) ยิ่งขึ้น และอาจทำให้น้ำแข็งที่ขั้วโลกละลาย ซึ่งจะก่อให้เกิดน้ำท่วมโลกได้เป็นที่วิตกกังวลของประชาชนผู้ตระหนักในความเป็นไปของโลก บริษัทภาพยนตร์ **20th Century Fox** ได้ถ่ายทำ

ภาพยนตร์ ชื่อ **“The Day After Tomorrow”** (วันมะรืน) ซึ่งมีรายงานในหนังสือพิมพ์ **The Nation**, May 9, 2004, p.5A

15.5 นักวิทยาศาสตร์หลายคนชี้ให้เห็นว่ามีอันตรายอย่างยิ่งถ้าอากาศเปลี่ยนแปลง เพราะการใช้พลังงานจาก **fossil** คือ จากน้ำมันมากในระดับที่น่าจะเป็นอันตรายในปี ค.ศ.1997 มีการประชุมระดับนานาชาติ และมีการประกาศใช้พิธีสารเกียวโต (**Kyoto Protocol**) ซึ่งต้องการให้นานาชาติลดการใช้คาร์บอนไดออกไซด์ แต่หลายประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ยังไม่ได้ลงนาม สำหรับออสเตรเลียซึ่งมีรัฐบาลใหม่ในเดือนพฤศจิกายน 2550 มีแนวโน้มว่าจะลงนามพิธีสารสำคัญดังกล่าวเพื่อลดภาวะโลกร้อน(Global Warming)

15.6 ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า **Hi Tech** มีมากโดยเฉพาะทาง **IT—Information Technology**

15.7 หนังสือสำคัญเล่มหนึ่งชื่อ **As The Future Catches You** ซึ่งผู้เขียนได้แก่ Juan Enriquez แปลเป็นไทยในชื่อเรื่องว่า **เมื่ออนาคตไล่ล่าคุณ** แสดงให้เห็นถึงผลกระทบ เป็น ทอด ๆ ที่จะเกิดจากพันธุกรรม, ดิจิทัล และความรู้

15.8 **รัฐศาสตร์** คือ วิทยาการที่ว่าด้วยการปกครองบริหารบ้านเมืองเพื่อบรรลุจุดหมายเพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีและมีความสะดวกสบาย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งทั้งนี้ย่อมหมายถึง การพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ระดับที่อาจเรียกได้ว่า เป็นทรัพยากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งรวมทั้งบุคคลที่จะบริหารงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคือไม่ได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติการเอง

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ขึ้นอยู่กับ การอุทิศตนทำงานหาความรู้หาคำของนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งย่อมจะต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากสถาบันที่ใช้เป็นแหล่งค้นคว้า โดยทั่วไปมักจะเป็นมหาวิทยาลัยซึ่งทั่วทั้งโลกน่าจะมีจำนวนประมาณ **30,000** แห่งใน 200 กว่าประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาแห่งเดียวมีสถาบันระดับอุดมศึกษาเกือบ 4,000 แห่ง

นอกเหนือจากสถาบันที่มีการสอนและวิจัยพร้อมๆ กันแล้ว ยังมีหน่วยงานวิจัย โดยเฉพาะโดยเฉพาะ ซึ่งผลการค้นคว้ามี่คุณูปการแก่ประชากรโลก ตัวอย่าง คือ สถาบันหลายแห่ง นักวิจัยซึ่งได้รับรางวัลโนเบล ซึ่งรางวัลนี้เกิดขึ้นจากการเป็นผู้มีใจบุญ (คือ มี EQ คือมีเมตตา เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเป็นใจ น้ำใจดี) ของวิศวกรเคมีชาวสวีเดนชื่อ **Alfred B. Nobel** (1833- 1896) ซึ่งทิ้งมรดกเป็นกองทุนไว้ **9.12 ล้านเหรียญ** โดยเริ่มมีการให้เงินรางวัลจากดอกเบี้ย สำหรับการค้นพบหรือการประดิษฐ์ในสาขา 1) เคมี 2) ฟิสิกส์ 3) สรีรวิทยา 4)

เน้นทางด้านการแพทย์ และ 5) ทางด้านวรรณกรรม ต่อมาในปี ค.ศ. 1968 ซึ่งครบรอบ 300 ปี แห่งธนาคารกลางหรือธนาคารชาติ (**Bank of Sweden**) ได้มีการมอบรางวัลเพิ่มขึ้น คือ รางวัลแห่งโนเบลทางด้านศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (**Economic Science**) รางวัลนี้มีพิธีมอบ คือ ในวันที่ 4 ธันวาคม ซึ่งเป็นวันถึงแก่กรรมของโนเบล

ประเทศที่ได้รับรางวัลโนเบลมากที่สุด คือ สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้สะท้อนภาพแห่งความเป็นผู้นำทางด้านวิทยาศาสตร์หลาย ๆ ด้าน

15.9 ความสำคัญในเชิงการทูต โดยที่ตระหนักถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มตั้งตำแหน่งทูตฝ่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตัวอย่าง คือ สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยเริ่มตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 ได้มีอัครราชทูต (หรือที่เรียกว่า “ที่ปรึกษาทางวิทยาศาสตร์”) ซึ่งอำนวยความสะดวกในการประสานงานด้านดังกล่าวระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

15.10 ในปี พ.ศ. 2543 กลุ่มอาเซียนได้ริเริ่ม **e-ASEAN Initiative** ซึ่งเป็นข้อตกลงของประเทศในกลุ่มอาเซียนที่จะเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของภูมิภาค 3 เรื่องด้วยกัน คือ **1) การให้บริการต่อสาธารณะ** ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการ การให้บริการข้อมูลที่ดี มีมาตรฐาน และมีคุณภาพแก่สาธารณะ **2) การบริหารจัดการของภาครัฐ** เช่น ด้านการเงินระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจและการจัดซื้อจัดจ้างผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่รวดเร็ว โปร่งใส ยุติธรรม **3) การติดต่อสื่อสาร และประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ** ภายในและระหว่างกระทรวง ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรส่วนท้องถิ่น

16. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับประชากรศาสตร์

ประชากรของโลกได้เพิ่มขึ้นจนปัจจุบันมีจำนวนตัวเลขใกล้เคียงกับ **7,000 ล้านคน** ในแต่ละปีมีพลโลกเพิ่มขึ้นประมาณ **100 ล้านคน**

16.1 การเติบโตของประชากรไม่ได้เป็นไปในอัตราเดียวกันหรือระดับเดียวกันทั่วโลก กล่าวคือ สตรีในประเทศที่ค่อนข้างจะมั่งคั่งในทวีปยุโรป มักมีโดยเฉลี่ยประมาณ 1.6 คน ซึ่งหมายความว่าประชากรภายในประเทศนั้น ๆ จะลดจำนวนลงเรื่อย ๆ

การที่จำนวนประชากรจะคงที่ได้นั้น ต้องมีบุตรเกณฑ์เฉลี่ย 2 คน ทั้งนี้เพื่อทดแทนบิดามารดาที่จะเสียชีวิตไป

สาเหตุที่ประชากรโลกเพิ่มในอัตราที่น่าสะพรึงกลัวอย่างที่มีการใช้ศัพท์ว่าเป็นการระเบิดของประชากร เป็นเพราะสตรีในประเทศที่ยากจนในทวีปแอฟริกามีบุตรโดยเฉลี่ยเกินกว่า 3 คน

16.2 การเจริญเติบโตของประชากรมักทำให้มีแรงงาน (labor force) ภายในประเทศมากขึ้นซึ่งเป็นการขยายอัตราจ้างงานและส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หนึ่งประชากรจำนวนมากย่อมทำให้ลดความเติบโตของรายได้มวลรวมภายในประเทศต่อหัว (per capita real GDP)

16.3 ความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างการย้ายถิ่นกับความเจริญทางเศรษฐกิจ ในหลายศตวรรษที่ผ่านมาประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจต่ำมักย้ายถิ่นไปอยู่ดินแดนอื่น ๆ

ตัวอย่าง คือ กรณีของจีน ในยุคที่ประเทศมีข้าวยากมากแพ่ง ย้ายถิ่นไปยังที่ต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ เช่น มาয়งประเทศไทย มาเลเซีย (หรือมลายูในชื่อเก่า) รวมทั้งแผ่ขยายไปยังพม่า และไปถึงเกาะต่าง ๆ แห่งอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ จนกระทั่งมีบุตรหลานหรือเหลนในช่วงอายุต่อมามีบทบาทในประเทศที่เข้าไปอาศัยอยู่จนกระทั่งกลายเป็นพลเมืองที่แท้จริงของประเทศนั้น ๆ

16.4 ในยุคหนึ่งในสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการค้นพบทองในปี 1848 คนจีนจำนวนมากได้อพยพไปอยู่สหรัฐอเมริกาเพื่อไปขุดทอง ดังตำนานที่เคยนำไปทำภาพยนตร์ ชื่อ “ขุมทองแมคเคนนา” ต่อมาเมื่อกิจกรรมเกี่ยวกับการขุดทองหมด คนที่อพยพไปจากประเทศจีนเมื่อประมาณร้อยกว่าปีมาแล้ว จึงได้หันไปจ้างงานใหม่ โดยเป็นกรรมกรรับจ้างสร้างทางรถไฟข้ามทวีปจากตะวันตกไปสู่ตะวันออกของสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้นเมื่อการสร้างทางรถไฟเสร็จ คนเชื้อสายจีนที่มีอยู่ในสหรัฐ อเมริกาก็ได้ทำกิจการอื่น ๆ โดยเฉพาะการปลูกผัก หรืองานด้านการเกษตร และในช่วงประมาณ 50 ปีเศษที่ผ่านมาได้มีการหลอมรวมเข้าสู่ความเป็นคนอเมริกัน ซึ่งแต่เดิมมักอาศัยอยู่บริเวณที่เรียกว่า เมืองจีน (China town) เช่น ในนครซานฟรานซิสโก มลรัฐแคลิฟอร์เนียหรือในมหานครนิวยอร์ก

คนญี่ปุ่นมีการย้ายถิ่นไปอยู่เกาะฮาวายและทางชายฝั่งตะวันตกเป็นจำนวนมากนับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 อาชีพช่วงแรก ๆ คือ การทำเกษตรกรรม ซึ่งคนญี่ปุ่นมีความถนัดและมีความพิถีพิถัน อีกทั้งมีความขยันหมั่นเพียรอย่างมาก

ในช่วงที่คนญี่ปุ่นอพยพมาเกิดในประเทศญี่ปุ่นแล้วอพยพมาอยู่สหรัฐอเมริกา เรียกกันว่า อิเซ (Isei) แต่ถ้าเกิดในอเมริกาจากบุตรของอิเซ จะเรียกว่า นิเซ (Nisei) และคนรุ่นต่อไปคือ บุตรของนิเซ เรียกว่า ซังเซ (Sansei)

คนเชื้อสายญี่ปุ่นประสบปัญหาอย่างมากเมื่อประเทศญี่ปุ่นภายใต้การนำของนายพลโตโจ ได้ส่งเครื่องบินจำนวนมากไปทิ้งระเบิดที่อ่าวไข่มุก (หรือเพิร์ล ฮาร์เบอร์) ในวันที่ 7 ธันวาคม

2484 ตามเวลานั้น แต่ตรงกับวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ในประเทศไทย (ซึ่งต่อมามีการสร้างเป็นภาพยนตร์หลายครั้งและล่าสุดคือ ภาพยนตร์เรื่อง **เพิร์ลฮาร์เบอร์**)

16.5 ประเทศสหรัฐอเมริกามีผู้อพยพย้ายถิ่นมาตั้งแต่ช่วงต้นของการก่อตั้งประเทศดังที่ **จอห์น เอฟ. เคนเนดี** (JFK: John Fitzgerald Kennedy) ได้เขียนวิทยานิพนธ์ปริญญาตรีเกียรตินิยม (**Honors thesis**) ณ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ชื่อชาติแห่งผู้อพยพเข้ามา **A Nation of Immigrants**

ปัจจุบันมีผู้อพยพหรือพยายามหลบหนีเข้าเมือง (**illegal immigrants**) ไปยังสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมหาศาลโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านทางใต้ อันได้แก่ **เม็กซิโก** จนกระทั่งมีการกล่าวถึงภาษาที่แผ่ขยายอย่างมากในสหรัฐอเมริกา คือ **ภาษาสเปน** มีผู้คนจากประเทศที่พูดภาษาสเปนย้ายถิ่นเข้ามาในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะจากเม็กซิโก ซึ่งผู้ที่พูดภาษาสเปนเพิ่มขึ้นมากเรื่อย ๆ เป็นอัตราส่วน (**proportion**) และคนที่เกิดในประเทศไทย จนกระทั่งอายุ 2 ขวบ ไปอยู่สหรัฐอเมริกาคือ **ภรณ์ทิพย์ นาคหิรัญกนก** ซึ่งเมื่อเข้าประกวดนางงามจักรวาล (**Miss Universe**) ได้เปรียบในการสนทนาและการแสดงความคิดเห็น เพราะพูดได้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาสเปน เพราะคนอเมริกันในมลรัฐแคลิฟอร์เนียพูดภาษาสเปนเป็นจำนวนไม่น้อย

16.6 การย้ายถิ่นของประชากรมีหลายสาเหตุ

ประการหนึ่ง คือ การหาเลี้ยงชีพ ดังที่ **Arnold Schwarzenegger** ชาวออสเตรีย และเดิมเป็นนักเพาะกาย ได้อพยพมาสู่ สหรัฐอเมริกาโด่งดังในฐานะเป็นดาราภาพยนตร์ แต่งานกับตระกูล **ไชรวอร์** (**Shriver**) ซึ่งเป็นบุตรสาวของน้องสาว John F. Kennedy

อนึ่ง ประเทศไทยมีคนงานที่ย้ายถิ่นมาจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะพม่าเป็นจำนวนมาก ในช่วงตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา

สิงคโปร์ มีแรงงานจากนานาประเทศเข้าไปในงานต่าง ๆ โดยเฉพาะงานก่อสร้างอาคารและสร้างถนน ซึ่งไปจากไทยเป็นจำนวนหลายหมื่นคน และจากศรีลังกาก็ไม่น้อย โดยเฉพาะชาวศรีลังกาเชื้อสาย **ทมิฬ** ทั้งนี้เพราะคนทมิฬในสิงคโปร์มีมากอยู่แล้ว

16.7 รัฐศาสตร์มีส่วนเกี่ยวพันกับนโยบายและการบริหารงานทางด้านประชากรซึ่งเพิ่มทางการผลิตจากทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ ทั้งนี้ตามทฤษฎีของ **มัลธัส (Malthus)** หากปล่อยให้ประชากรเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อความอยู่ดีกินดีของราษฎร มัลธัสกล่าวว่าการเพิ่ม ขึ้นของประชากรเป็นแบบความ ก้าวหน้าทางเรขาคณิต (คือจาก 2 เป็น 4 เป็น 8 เป็น 16) แต่การผลิตอาหารเพิ่มขึ้นเป็นแบบเลขคณิต (2 เป็น 4 เป็น 6 เป็น 8

เป็น 10 ซึ่งช้ากว่ามาก)

(เรื่องความสัมพันธ์ของประชากรกับการเมือง อาจหาอ่านเพิ่มเติมใน Nazle Choudri, “The Pervasiveness of Politics”, **Populi**. Vol.3, 1978, pp.30-44.)

ก. นโยบายประชากรในอินเดีย ยุคมาตรการของสัญญาชัย คานธี ในปี พ.ศ.2547 อินเดียมี ประชากรเกือบ 1,100 ล้านคน (ต่อเนื้อที่ 1 ล้าน 2 แสน ตารางไมล์เศษหรือ 3,287,590 ตารางกิโลเมตร) หากสามารถลดการเพิ่มขึ้นของประชากรให้เพิ่มขึ้นเพียงปีละ 1 % ก็ยัง หมายความว่าจะมีคนเพิ่มขึ้นถึงประมาณเกือบ 11 ล้านคนต่อปี ซึ่งเป็นภาระต่อรัฐบาลอย่างมาก

ในสมัยที่อินทิดา คานธี ยังเรืองอำนาจในฐานะนายกรัฐมนตรีอินเดียได้ยอมให้ บุตรชาย คือ สัญชัย คานธี (Sanjay Gandhi) วางมาตรการกดขี่เข้มงวดเรื่องการเพิ่มขึ้นของประชากร รวมทั้งการบังคับให้ทำหมันซึ่งการพยายามมากเกินไปนี้เป็นเหตุสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้แพ้การเลือกตั้งและไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2520

ต่อมาในปี พ.ศ.2523 อินทิดา คานธี กลับมามีอำนาจอีกครั้งหนึ่ง และเห็นว่าเรื่อง การบังคับให้ราษฎรวางแผนครอบครัวรุนแรงและเร่งด่วนเกินไปเป็นผลเสียทางการเมืองจึงได้ เพลามาตรการบังคับด้านการควบคุมจำนวนประชากรลง

ในปัจจุบันเศรษฐกิจอินเดียเป็นอันดับ 3 ของเอเชีย มีอัตราการเจริญเติบโตในไตรมาสสิ้นสุดกันยายน 2546 ที่ 8.4 % จึงประกาศลดภาษี ครั้งใหญ่ในวันที่ 9 มกราคม 2547 ซึ่งอำนวยความสะดวกแก่โทรคมนาคม อุตสาหกรรม ถ่านหิน โครงการพลังงาน เครื่องใช้ไฟฟ้า และยารักษาโรค (โพสต์ทูเดย์ 10 มกราคม 2547, หน้า A3) ดังนั้นจึงไม่เข้มงวดเรื่องควบคุม จำนวนประชากรมากนัก

ข. กรณีสิงคโปร์ : ครอบครัวบุตร 2 คน เปลี่ยนเป็น 3 คนหรือมากกว่า สิงคโปร์ เป็นประเทศเล็กมีเนื้อที่เพียง 238 ตารางไมล์ คือ ประมาณ 750 ตารางกิโลเมตรและมี ประชากรประมาณ 3 ล้านคน ผู้นำเกรงว่าประชากรจะล้นเกาะ จึงได้เร่งวางนโยบายคุมจำนวน ประชากร คำขวัญหรือสโลแกนอันเป็นนโยบายระดับชาติของสิงคโปร์ คือว่า “Two is enough” หรือ “บุตร 2 คนก็เพียงพอแล้วสำหรับครอบครัว” ซึ่งได้ประกาศใช้มาเป็นเวลา ประมาณ 10 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ.2530 พบว่าประชากรเพิ่มขึ้นน้อยกว่าที่คาดไว้จนอาจจะเป็น ผลเสียต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ในเดือนเมษายน 2530 ได้มีการประกาศนโยบาย โดย ส่งเสริมให้คนสิงคโปร์มีบุตร 3 คน หรือ มากกว่า (3 or more)

(ดูอ้างอิงใน **Asiaweek**, December, 1980, pp.31-39.)

ค. **กรณีจีน** : ครอบครัวบุตร 1 คน ประเทศจีนมีประชากรประมาณ 360 ล้านคนต่อเนื้อที่ 3 ล้าน 6 แสนตารางไมล์เศษ เห็นความสำคัญของการวางแผนประชากรมาก ทั้งนี้เพราะหากอัตราเพิ่มต่อปีเป็นเพียง 1 % ก็หมายความว่า ต้องรับภาระดูแลราษฎรเพิ่มขึ้นถึงปีละ 13 ล้านคน รัฐบาลจีนกำหนดนโยบายลดการเพิ่มขึ้นของประชากรโดยพยายามให้แต่ละครอบครัวมีบุตรเพียง 1 คน ในประเทศจีนมีป้ายโปสเตอร์เขียนติดไว้ ซึ่งแปลได้ว่า **“Have One Only”**

(สยามรัฐ, 6 เมษายน 2530, หน้า4) ผู้นำจีน คือ เติ้ง เสี่ยว ผิง ประธานาธิบดีหลี่ ชินเนี่ยน และนายกรัฐมนตรี จ้าว จื่อ หย่ง ล้วนให้การสนับสนุนนโยบายควบคุมประชากร

17. รัฐศาสตร์กับศิลปกรรม

รัฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม (fine arts) เช่น 1) จิตรกรรม 2) ประติมากรรม 3) วรรณกรรม 4) ดนตรี และการบันเทิงนาฏการนาฏประเภท

ก. ในด้านดนตรีนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าฝ่ายบ้านเมืองในยุคสมัยหนึ่งมีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาการ ตัวอย่าง ได้แก่ ความรุ่งเรืองในทางสร้างสรรค์ (creativity) ของดนตรีประเภทซิมฟอนี (symphony) ที่รู้จักกันตามชื่อนักดนตรี เช่น บัค (Bach), เบโธเฟน (Beethoven), บราห์ม (Brahms, 1833-87), โวล์ฟกัง โมซาร์ท (Mozart, 1756-91) ได้รับการส่งเสริมโดยฝ่ายบ้านเมืองหรือราชสำนักในยุโรป

นักการเมืองหลายคนในราชสำนักยุโรปเป็นกวีหรือเป็นนักดนตรี แพเดอเรวสกี (Ignacy Jan Paderewski, 1860-1914) ซึ่งเป็นนักเล่นเปียโน (pianist) และเป็นนักแต่งเพลง อีกทั้งได้ชื่อว่าเป็นรัฐบุรุษ ชาวโปแลนด์ แพเดอเรวสกี ผู้นี้มีบทบาทสำคัญในการจูงใจให้อดีตประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน แห่งสหรัฐอเมริกาเพิ่มข้อความเกี่ยวกับการเรียกร้องเอกราชของโปแลนด์เข้าไปในคำประกาศ 14 ข้อ (14 Point Declaration)

ในช่วงมหาสงครามโลกครั้งที่ 1 (1914-1918) แพเดอเรวสกี ใช้ดนตรีให้เป็นประโยชน์เพื่อ “บ้านเมือง” หรือ “การแผ่นดิน” (ตามคำแปลของอาจารย์วิทยา ชูพันธ์ แห่งคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยแปลจากศัพท์ “politics” ซึ่งโดยปกติมักนิยมใช้คำแปล “การเมือง”) คือ การสร้างเสริมความรักชาติและให้เป็นที่ยสนใจของชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

ข. ในสังคมไทย ดนตรี การบันเทิงนาฏการมีบทบาทในการจูงใจให้ชนวนการประท้วงอยู่รวมกันได้ เช่น 1) ในการรณรงค์เรียกร้องเพื่อขอเพิ่มค่าแรง หรือ 2) เพื่อให้ยกเลิกการปลดผู้นำของตนจากตำแหน่ง ได้แก่ กล่าวคือ มีการร้อง การร้องเพลงหมอลำ

หรือปลุกใจหรือแสดงการรณรงค์ต่าง ๆ

ในประวัติศาสตร์ไทยยุคพระเจ้าเอกทัศนักษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยาที่มีการร้องทุกข์ “ถวายฎีกา” เป็นบทร้องลະคອນความว่า “...จนจะตาย เกือบหักบั้นขาย ยังต้องเสียภาษี”

(วิทยา ชูพันธุ์ “การแผ่นดินกับนาฏศิลป์ดนตรี” ในหนังสือที่ระลึกดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 17, 1 กุมภาพันธ์ 2529 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หน้า 28-52.)

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 6 ก็มีการใช้เพลงปลุกใจโดยใช้ชื่อว่า “สยามานุสสติ” และมีละครเรื่อง “พระร่วง” เพื่อให้คนไทยรำลึกถึงวีรกรรมของไทยยุคก่อน

ในยุคอจอมพล ป. พิบูลสงคราม ใช้เพลงปลุกใจรวมทั้งละคร “เลือดสุพรรณ” อนึ่งหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีปรากฏการณ์ที่เป็นปฏิกิริยาฝ่ายต่อต้านขบวนการนักศึกษาและมีเพลง “หนักแผ่นดิน” ขับร้องโดยสันติ ลุนเผ่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการก่อให้เกิดการรัฐประหาร เรียกว่า “ปฏิรูปการปกครอง” ในปี พ.ศ.2519

ค. รัฐศาสตร์กับนวนิยาย เรื่องราวเกี่ยวกับผู้นำสำคัญ ๆ มักมีผู้เรียบเรียงทำเป็น “หนังสือนวนิยาย” หรือเป็นบทภาพยนตร์ ตัวอย่าง คือ เกี่ยวกับการฉ้อโกงครั้งสุดท้ายของจีน คือ จักรพรรดิบู๊ย ซึ่งเข้าสู่ตำแหน่งในพระนครใน คือ ดินแดนต้องห้าม (Forbidden City) ของกรุงปักกิ่ง (Beijing) เมื่อทรงมีพระชนมายุเพียง 2 ขวบ ในปี ค.ศ.1906 โดยมีพระนางซูสีฮ่อง ไทเฮา เป็นสมเด็จพระอัยยิก (great-aunt) มีอำนาจล้นพ้น มีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ เรื่องพระเจ้าจักรพรรดิองค์สุดท้าย (The Last Emperor) และได้รับรางวัลตุ๊กตาทอง (Oscar) 9 ตัว ของฮอลลีวูด และได้รับเลือกเป็นภาพยนตร์ที่ดีที่สุดของปี พ.ศ.2530

(Time, April 25, 1988, p.49.)

18. รัฐศาสตร์กับประจิตวิทยา

ก. ความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์ (Parapsychology) หรือวิทยาการที่มองเผิน ๆ อาจเรียกว่าเป็นเรื่อง “นอกเหตุเหนือผล” มีในนานาอารยธรรม และโยงไปถึงความรู้เชิงประจิตวิทยา (parapsychological) หรือนอกปกติ, เคียงข้างปกติ (paranormal) ซึ่งมักรู้จักกันในนามของการรู้หรือรับรู้นอกประสาทสัมผัส หรือ “นอกเหตุเหนือผล” (ESP—Extra Sensory Perception) เช่น 1) ตาทิพย์ (clairvoyance—แคลร์ไวยองซ์—ภาษาฝรั่งเศส) 2) หูทิพย์ (clair audience) 3) การรู้ผ่านร่างอื่น (medium—มีด-เดียม) และ 4) โท

จิต (telepathy—เทล-เล-แพธ-ธี)

ข. ในปี ค.ศ. 1990 มีการสำรวจโดยสถาบัน Gallup Poll พบว่าคนอเมริกันร้อยละ 26 เชื่อในเรื่องตาทิพย์

(Leonard George. **Alternative Realities: The Paranormal, The Mystic and The Transcendent in Human Experience.** Facts on File, An Inforbase Holdings Company, 1995, p.56)

ค. ในยุคกรีกโบราณแห่งไทรเมธี หรือสามมหาปราชญ์ 2400 ปีมาแล้ว คือ กลุ่มซอคระตีส, เฟลโต และอาริสโตเติล มีความเชื่อในเรื่องการพยากรณ์ เรียกว่า “oracle”—ออเรเคิล โดยไปฟังจากผู้ทำหน้าที่เป็นคนทรง (medium) โดยถือว่าเป็นคำทำนายของเทพเจ้าพอลโล (Apollo) ณ เมืองโบราณแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่บนภูเขาพาร์นาซัส Parnassus

อพอลโลในปกรณัมหรือตำนาน (mythology) ของอารยธรรมกรีกและอารยธรรมโรมันเป็นเทพเจ้าแห่งดนตรี (god of music), แห่งบทกวี (poetry), แห่งการพยากรณ์ (prophecy) และการแพทย์ (medicine)

ง. ในยุคโรมันมีความเชื่อจากการตีความหมายของผลพิธีกรรม เช่น ดูไส้ใน (entraies) ของสัตว์ที่ทำพิธีกรรมเพื่อจูเลียส ซีซาร์ (Julius Caesar—เกิดประมาณ 100 ปี ก่อนคริสต์ศักราช และตาย 44 B.C. คือ 44 ปีก่อนคริสต์ศักราช) กำลังประสบเคราะห์กรรม จึงห้ามไม่ให้เดินไปประชุมสภาเซเนต (Senate) ในวันที่ 15 มีนาคม (ในบทละครของรัดนกวี่แห่งอังกฤษและแห่งโลก คือ William Shakespeare เรียกว่า “The Ides of March”) ซึ่งเป็นวันอาถรรพณ์จริง ๆ เพราะ Brutus (บรูตัส) และพรรคพวกได้เข้าจ้วงแทงข้างหลังจนสิ้นชีวิต และซีซาร์เปล่งวาจาสุดแสนพิศวงที่ไม่คาดคิดว่า คนใกล้ชิดจะเป็นผู้ทรยศสุดแสนเป็นผู้เอกตัญญูว่า “Et tu Brutus” ซึ่งในบทละครใช้ภาษาฝรั่งเศสแปลว่า “และแกเองด้วยหรือ บรูตัส”

จ. ในพงศาวดารไทย มีการกล่าวถึงคำทำนายของชินแสเมื่อเห็นพระสององค์ซึ่งบวชต่างวัดเดินบิณฑบาตอยู่ ณ กรุงศรีอยุธยา และทำนายว่าทั้งสององค์จะได้เป็นใหญ่ในแผ่นดินซึ่งต่อมา คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช นอกจากนี้มีตำนานว่า อะแซหุ่นกี้ แม่ทัพพม่าขอพบตัวพระยาจักรีและทำนายว่าต่อไปในภายภาคหน้าจะได้เป็นกษัตริย์

อนึ่ง ในสังคมไทยมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเสี่ยงทายซึ่งกระทำในพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ซึ่งในวันศุกร์ที่ 7 พฤษภาคม 2547 มีการประกอบพิธีนี้ขึ้น ณ ท้องสนามหลวง

โดยมีสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารและสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเป็นประธานว่าเสี่ยงทาย 2 ตัว โถงนา ถ ท้องสนามหลวง ต่อจากนั้นมีการเสี่ยงทายว่าพระโคจะกินอะไร ซึ่งปรากฏว่ากินหญ้าและกินข้าวเปลือก ซึ่งมีผู้ทำนายว่า ในฤดูฝนปีนี้ คือนับแต่นี้ต่อไป ข้าวปลาอาหารและน้ำจะบริบูรณ์ นอกจากนี้พระยาแรกนาขวัญ (Lord of the Ploughing Ceremony) ได้เลือกผ้าซึ่งมีความยาวต่างกัน 3 ผืน และมีคำทำนายว่าน้ำจะสูง หมายถึง มีน้ำมาก

ในอดีตมีรายงานจากข่าวโทรทัศน์ NBC (National Broadcasting Company) ได้แจ้งว่าประธานาธิบดีรอนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) มักจะถูกขูดขูดขามคำทำนายของโหราจารย์ก่อนที่จะกำหนดการทำอะไรที่สำคัญ นางแนนซี เรแกน (Nancy Reagan) สตรีหมายเลขหนึ่ง (First Lady) มีความเชื่อเรื่องนี้มาก ตัวอย่าง ได้แก่ การลงนามในสนธิสัญญาจำกัดขีปนาวุธพิสัยกลาง (middle range) กับนายมิคาเอล กอร์บาชอฟ ก็ยังยืนยันให้นายเรแกน สามีกระทำการในวันที่ 8 ธันวาคม เวลา 13.30 น. ตามคำแนะนำของโหร

ประธานาธิบดีเรแกนเชื่อหมอดูมากยิ่งขึ้นภายหลังที่ถูกลอบยิงเมื่อ 30 มีนาคม 2524 โหราจารย์ที่นางเรแกนพึ่งอยู่เสมอได้แก่ นางจ็อยซ์ จิลสัน ผู้ซึ่งทำนายดวงในหนังสือพิมพ์อเมริกันกว่า 100 ฉบับ (มติชนรายวัน, 6 พ.ค. 2531, หน้า 4.)

อีกหนึ่งมีคำทำนายโดยนักพยากรณ์หญิงอเมริกันชื่อ นาง Jean Dixon ซึ่งได้รับฉายาว่าเป็น “seer” (ซี-เออร์) คือผู้มีสัมผัสที่ 6 (the sixth sense) ผู้ได้กล่าวเตือนล่วงหน้าเกี่ยวกับการถูกลอบฆาตกรรม (assassination) ของ John F. Kennedy ซึ่งรายละเอียดเพิ่มเติมมีในรายงานของรายการโทรทัศน์ชุด Discovery

สาเหตุสำคัญเกี่ยวกับสถิติที่น่าแปลกที่ว่าประธานาธิบดีอเมริกันผู้ได้รับตำแหน่งในปีที่ลงท้ายด้วยเลข 0 ซึ่งห่างกันทุก 20 ปีจะถึงแก่กรรมในตำแหน่ง คล้ายกับว่ามี jinx (อาถรรพณ์) ตัวอย่าง คือ ปี 1840, 1860 (กรณิลินคอล์น), 1880, 1900, 1920, 1940 (กรณิแฟรงคลิน ดี. โรสเวลต์), 1960 (กรณิจอห์น เอฟ. เคนเนดี) ทำให้แนนซี เรแกนเกรงว่ารอนัลด์ เรแกน จะประสบเคราะห์กรรมเช่นนั้น เพราะเข้ารับตำแหน่งในปี ค.ศ. 1980 ซึ่งเป็นเลข 0 ห่าง 20 ปีจากเคนเนดีที่เข้ารับตำแหน่งในปี ค.ศ. 1960 และเมื่อมีความพยายามที่จะประทุษร้ายประธานาธิบดีเรแกนในวันที่ 30 มีนาคม 1981 ยิ่งทำให้แนนซี เรแกน หันมาพึ่งความรู้ประเภทที่ไม่ถือว่าเป็นวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น

(Newsweek, May 16, 1988, p.28.)

19. รัฐศาสตร์ในยุคร่วมสมัย

วิชารัฐศาสตร์พยายามเลียนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific reasoning) โดยใช้วิธีการเชิงประจักษ์ (empirical) ดังที่ใช้กันในหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ หรือ วิทยาการแท้ (pure science)

19.1 ความรู้ทางสถิติและเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์

รัฐศาสตร์อาศัยทางสถิติที่เชื่อถือได้ (reliable) และถูกต้องคือตรงกับเรื่องที่ต้องการ มีใช้เป็นข้อมูลที่คลุมเครือ (murky) ไม่ถูกต้องประเด็น กล่าวคือ ต้องเป็นข้อมูลจากระเบียบวิธีวิจัย (methodology) ที่ถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการปัญญาชน (intellectual circle) ตัวอย่างระดับมาตรฐานหรือ classic โดยระดับปรมาจารย์ได้แก่

- 1) Earle Babbie. **The Practice of Social Research**, 8th ed. Boston: Wadsworth Publishing, 1998.
- 2) Charles Glock. **Survey Research Sciences**. New York: Russel Sage Foundation, 1967.
- 3) Robert K. Merton, James S. Coleman and Peter H. Rossi, eds. **Qualitative and Quantitative Social Research**. New York: Free Press, 1979.
- 4) Paul F. Lazarsfeld, edited by Patricia L. Kendall. **The Varied Sociology**. New York: Columbia University Press, 1982.
- 5) Paul F. Lazarsfeld and Morris Rosenberg, eds. **The Language of Social**

Research : A Reader in The Methodology of Social Research. New York: The Free Press, 1955. และการคิดหาเหตุผลแบบวิทยาศาสตร์ การค้นคว้าวิจัยต้องใช้เทคนิคทาง วิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ เช่น วิธีสุ่มตัวอย่าง วิธีทางสถิติ เป็นต้น

รัฐศาสตร์โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา มักเน้นการวิเคราะห์แยกแยะ แจกแจง (analysis) ตั้งข้อสมมติฐาน ฯลฯ มากกว่าการบรรยายประวัติความเป็นมา (descriptive, historical) หรือศึกษาเชิงกฎหมาย (legal approach)

ตัวอย่าง ได้แก่ Robert A. Dahl. **Modern Political Analysis**. N.J.: Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1963. รัฐศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาสนใจระดับ “ไมโคร” หรือจุลภาค (micro-politics) มากกว่าในระดับ “แมโคร” หรือ มหภาค (macro-politics) (Heinz Eulau. **Micro-Macro Political Analysis**. Chicago: Alding, 1969.)

ในระดับจุลภาค รัฐศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมระดับบุคคล เช่น ศึกษามูลเหตุจูงใจของ

บุคคลว่าทำไมจึงสนใจหรือไม่สนใจการเมืองและมากนักน้อยเพียงใด สนใจหรือไม่สนใจการรับฟังข่าวสารการเลือกตั้ง

ในระดับมหภาค หมายถึง ระดับองค์การ สมาคม พรรคการเมือง รัฐประชาชาติ ตัวอย่าง คือ การศึกษาเรื่องการออกเสียงเลือกตั้งในนานาประเทศ

19.2 แนวโน้มรัฐศาสตร์ มีมานานแล้วนับตั้งแต่กรีกโบราณ ที่กล่าวถึงผลงานของไครเมธี หรือตริปราชญ์ และเมธีอื่น แม้กระทั่งนิโคโล มาเคียเวลลี ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น “ผู้ก่อตั้งหรือบิดาแห่งรัฐศาสตร์สมัยใหม่” (Founder of modern Political Science) ยังเน้นหนักไปในการศึกษาว่าด้วย 1) ประวัติศาสตร์และ 2) กฎหมายเป็นส่วนใหญ่ แต่มีแนวโน้มสู่ระบบการวิเคราะห์โดยมีข้อมูลจาก 3) การวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) เพิ่มมากยิ่งขึ้น

(อ้างอิงจาก ข้อเขียนของนักสังคมวิทยาการเมืองชาวฝรั่งเศส คือดิวเวอร์เซย์ (Maurice Duverger) *The Study of Politics*. Crowell, 1972, p.11 fn.)

19.3 การให้ความสำคัญกับนโยบาย นักสังคมศาสตร์ระดับแนวหน้า 2 คน ได้แก่ เลอร์นเนอร์และแลสเวลล์ (Daniel Lerner and Harold D. Lasswell) ได้ร่วมกันจัดทำหนังสือชื่อ *The Policy Sciences* นโยบายศาสตร์ Stanford University Press ครั้งแรกในปี ค.ศ.1951 และพิมพ์ขึ้นใหม่ในปี 1965 หน้า 14 ซึ่งกล่าวถึงความจำเป็นที่จะพิจารณาปรับเปลี่ยนบรรดาวิทยาการสาขาต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวที่เรียกว่า **policy approach** คือพิจารณาในเชิง 1) การกำหนดนโยบาย (**policy making**) และกระบวนการ คือ ขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบาย คือ 2) ทำนโยบายให้เกิดเป็นผล (**policy executing**) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นรัฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา หรืออะไรก็ตาม สามารถใช้แนวทางวิเคราะห์เช่นนี้ได้

นโยบาย หมายถึง การชี้ไปที่ทางเลือกที่สำคัญที่สุดซึ่งกระทำในชีวิตส่วนตัว หรือชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคนอื่น ๆ คือ ในระดับองค์การ (The Word “policy” is commonly used to designate the most important choices made either in organized or in private life.) วิทยาการหรือแนวทางนโยบายเป็นอย่างไรนั้น สามารถสังเกตได้จากข้อเขียนในหนังสือดังกล่าว มีผลงานของนักจิตวิทยา คือ Ernest R. Hilgard ว่าด้วยตัวบุคคล ผลงานของ Edward A. Shils (นักสังคมวิทยา) ซึ่งกล่าวถึงกลุ่มปฐมภูมิ (Primary group) ผลงานของนักมานุษยวิทยา คือ Magaret Mead ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับอุปนิสัยประจำชาติ และนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงอีกคนหนึ่ง คือ Cylyd Kluchhohn ว่าด้วยวัฒนธรรม ในทาง

รัฐศาสตร์ ได้แก่ผลงานของ แฮโรลด์ แลสเวล ว่าด้วยองค์การโลกและสังคมระดับโลก นอกจากนี้ เน้นวิธีการและนโยบายเกี่ยวกับการวิจัย

วิทยาการนโยบายศาสตร์ (Policy Sciences) ได้มีอิทธิพลต่อวงการวิชาการต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการมุ่งตอบคำถามที่ว่า การมีความรู้เพื่อประโยชน์อะไร ศาสตราจารย์ แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ชื่อ รอเบิร์ต ลินด์ (Robert S. Lynd) กล่าวปาฐกถาที่ มหาวิทยาลัยปรินซ์ตันในปี ค.ศ.1939 คือ ปีที่เกิดมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 ในหัวข้อชื่อว่า “Knowledge for What ?” ซึ่งเน้นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรทางปัญญา (intellectual resources) ทั้งหมดเพื่อเผชิญกับวิกฤตการณ์อันมหาศาลแห่งยุคที่จะใช้ความรู้ ที่นำไปใช้ได้

19.4 วิธีการศึกษาแบบเปรียบเทียบ ไม่จำกัดแคว้นเฉพาะในตัวอย่างของประเทศ เพียงประเทศเดียว หรือสองสามประเทศในบริเวณเดียวกัน

(ที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเมืองและนโยบายของสังคม โปรดอ่าน Albert Weale. **Political Theory and Social Policy.** London: Macmillan, 1983.)

ปัจจุบันนักรัฐศาสตร์พยายามหาข้อมูลเปรียบเทียบเพื่อได้มาซึ่งแนวคิดและทฤษฎีที่ ถือว่าจะสมบูรณ์กว่าเดิม

การเปรียบเทียบพยายามให้เป็นเชิง “ข้ามวัฒนธรรม” (cross-cultural) คือ พิจารณาเปรียบเทียบอย่างน้อย 2 แห่ง โดยที่เรื่องซึ่งมีการเปรียบเทียบอาจเป็นเรื่องทั่วไปใน ระดับ ประเทศ เช่น

- a. Gabriel Almond and James Coleman, eds. **Politics of Developing Areas.** Princeton University Press, 1960
- b. Fred von der Mehden. **Politics of the Developing Nations Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1964.**
- c. Stella Z.Theodoulou. **Policy and Politics in Six Nations: A Comparative Perspective on Policy Making.** New Jersey: Prentice Hall, 2002.

การเปรียบเทียบอาจจะเป็นประเด็น ๆ ไป เช่น เรื่องทางการเมือง ตัวอย่าง คือ Morris Janowitz. **The Military in the Political Development of New Nations.** Chicago : University of Chicago Press, 1964.

19.5 การศึกษาแบบผสมผสานในเรื่อง “การจัดการ” ทางองค์การ รัฐศาสตร์ เป็นการ ศึกษาเกี่ยวกับรัฐ เกี่ยวกับสาธารณะ การบริหารงานสาธารณะในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐ

เรียกว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” (Public Administration) บางครั้งมีผู้ใช้ศัพท์ “การบริหารรัฐกิจ” แทน

ในการเรียนการสอนที่คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหงใช้ชื่อว่า “การศึกษาแปลนซ์” ในช่วงเวลาประมาณหลายสิบปีที่ผ่านมา มีความเจริญทางด้านการจัดการองค์การด้านเอกชน โดยเฉพาะด้านธุรกิจต่าง ๆ มาก จึงได้เกิดวิชาซึ่งเกี่ยวกับเรื่องทางธุรกิจโดยตรง เรียกว่า “การบริหารธุรกิจ” (business administration)

สาขาวิชาการต่าง ๆ ย่อมมีความเกี่ยวพันกันมาก ดังที่มีศัพท์ “สหศาสตร์ศึกษา” หรือสหวิทยาการ แนวโน้มที่มีการผสมผสานกันระหว่างศาสตร์หรือวิทยาการแขนงต่าง ๆ ทำให้ต่อมามีวิทยาการที่เรียกว่า “วิชาการจัดการ” (management science)

(Robert E. Markland. **Topics in Management Science**, 2nd ed., Wiley and Sons, 1983, p.3.)

ซึ่งว่าด้วยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการตัดสินใจในเรื่องราวทางด้านธุรกิจ ทางด้านอุตสาหกรรม ด้านรัฐบาล และด้านการทหารในวิชาการจัดการมีการใช้วิธีการและเทคนิคซึ่งได้มาจากวิทยาศาสตร์กายภาพและ คณิตศาสตร์ เพื่อทำให้การตัดสินใจในทางการจัดการดีขึ้น

20. บทสรุป

รัฐศาสตร์ถือกำเนิดในโลกตะวันตกมาประมาณ 2400 ปีเศษแล้ว ตั้งแต่เริ่มแรกก็ได้รับคุณูปการจากสาขาวิชาอื่น กล่าวคือ อาริสโตเติล บิดาแห่งวิชารัฐศาสตร์ก็เป็นนักธรรมชาติวิทยาและเป็นนักปราชญ์ด้วย อาจารย์ของอาริสโตเติลคือ เพลโต ก็เป็นนักปรัชญาและนักจริยศาสตร์

ในยุคโลกาภิวัตน์(globalization) ตระหนักกันมากยิ่งขึ้นว่ารัฐศาสตร์เกี่ยวข้อง ไม่เพียงแต่ระดับ PPE คือ ปรัชญาและเศรษฐศาสตร์ แต่รวมทั้งสาขาอื่นๆ ได้แก่ จิตวิทยา ประชากรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และรวมทั้งศิลปกรรมด้วย

21. หนังสืออ้างอิงเพิ่มเติม

- 1) Ruth Benedict. **The Chrysanthemum and the Sword**. Boston: Houghton, 1946. ว่าด้วยอุปนิสัยของคนญี่ปุ่น
- 2) Leonard W. Doob. **Becoming More Civilized: A Psychological Exploration**. New Haven: Yale University Press, 1960.

- 3) Erik H. Erikson. **Childhood and Society**. New York: Norton, 1959.
- 4) Erik H. Erikson. **Young Man Luther: A Study in Psychoanalysis and History**. New York: Norton, 1958.
- 5) Herbert H. Hyman. **Political Socialization**. Glencoe, Ill. : Free Press, 1959.
- 6) Robert E. Goodin and Hans-Dieter Klingemann, eds. **A New Handbook of Political Science**. Oxford university Press, 2000.
- 7) G. Khozin. **The Biosphere and Politics**. Moscow: Progress Publishers, 1979.
- 8) W.C. Mitchell. **Sociological Analysis and Politics**. New Jersey: Prentice-Hall, 1967.
- 9) David M. Potter. **People of Plenty: Economic Abundance and the American Character**. Chicago: University of Chicago Press, 1959.
- 10) Lucian W. Pye. **Politics, Personality and Nation Building: Burma's Search for Identity**. New Haven, N.J.: Yale University Press, 1963.
- 11) H. Simon. **Models of Man-Social and Rational**. New York: Wiley, 1957.
- 12) Albert Somit, ed. **Biology and Politics**. Hague: Mouton, 1976.
- 13) Samuel Huntington, "Post-Industrial Politics: How Benign Will It Be?" **Comparative Politics**. January, 1974.
- 14) Lawell Barrington, **et al Comparative Politics**. Wadsworth, 2010.
- 15) บุตร ประดิษฐ์วณิช. **เขาปล่อยให้ผู้ปวยบริหารงานระดับชาติ**. กรุงเทพฯ : โอเดียน, 2522.

22. ตัวอย่างคำถาม

- 1) สหวิทยาการหมายถึงอะไร จงยกตัวอย่างกรณีการอธิบายการขึ้นสู่อำนาจของฮิตเลอร์
- 2) PPE ย่อมาจากอะไร
- 3) ESP เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
- 4) ทฤษฎีเขตแดนเกี่ยวกับอะไร
- 5) "han" ในภาษาเกาหลีเป็นประเด็นอะไรที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลี
- 6) สนธิสัญญา Maastricht มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องใด

- 7) นายกรัฐมนตรีของอินเดียส่วนใหญ่อยู่ในตระกูลใด
- 8) อิตเลอร์ และสตาลิน มีลักษณะแบบ “megalomaniac” คืออะไร
- 9) รัฐศาสตร์มีความสัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์อย่างไร
- 10) Soul-force ของ มหาตมะ คานธี หมายถึงอะไร
- 11) ยกตัวอย่างการค้นคว้าทางจิตวิทยาการเมือง
- 12) ใครเป็นบิดาแห่งเศรษฐศาสตร์มหภาค
- 13) วิธีการอะไรที่มหาบุรุษอินเดีย ถือว่ามรรควิธีต้องสอดคล้องกับจุดหมายปลายทางหรือเป้าประสงค์
- 14) นักปราชญ์ผู้ใดกล่าวสุนทรพจน์ว่า “มนุษย์ถือกำเนิดเพื่อความเลอเลิศแห่งแผ่นดินหาใช่เพื่อตนเองไม่”
- 15) การกล่าวถึง “สยามานุสติ” และละครเรื่อง “พระร่วง” เกี่ยวกับวิชารัฐศาสตร์อย่างไร
- 16) “Have one only” กับ “นโยบาย 3 หรือมากกว่า” หมายถึงอะไร
- 17) Ground Zero คืออะไร
- 18) รัฐเศรษฐศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องใด
- 19) ทวีปใดที่ได้รับการฉายาว่าเป็น “เขตแดนสุดท้ายของโลก”
- 20) ทฤษฎีดินแดนหัวใจ ทฤษฎีบริเวณขอบนอกและทฤษฎีอำนาจทางทะเลเกี่ยวกับวิชาอะไรโดยเฉพาะ
- 21) จงอธิบายเรื่องราวของการศึกษาแบบผสมผสานในทางจัดการ
- 22) อธิบายความสำคัญของพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ
- 23) อนาคตที่โหล่าในเชิงวิทยาศาสตร์คืออะไร
- 24) ตัวอย่างผู้จบจาก Oxford และ Cambridge
- 25) ชื่อวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับนิยามของจอห์น เอฟ. เคนเนดี
- 26) The Day After Tomorrow สำคัญเชิงรัฐศาสตร์และสหวิทยาการอย่างไร
- 27) สยามานุสติ เกี่ยวกับอะไร
- 28) ตัวอย่างสัมพันธ์ระหว่างรัฐศาสตร์กับปรจิตวิทยา เช่น ยุคโรมัน